

zeruko ARGIA

IDAZKOLA TA BANAKOLA: OKENDO, 22 - SAN SEBASTIAN - TEL. 20066 - PREZIOA 4 PEZETA

Tolosa'ko Aiuntamentuaren euskal-ikastola beste aiuntamentuentzako ispillu ta ikasbide

An ziran ere, erriko kontzejalak, eskola-maistria, aurren gurasoak eta bertan ikasiko duten aur ugari. Artxipresteak bedeinkazioa bukatu ondoren, erriko alkate, Ortiz de Zarate'k itzegin zuan. Lenengo erderaz, eta gero euskeraz, eskola ortan ikasiko duten aurrei, saiatzeko eskatu zien alegiñez emango

zitzaien erakutsia jasotzen. Ikastola berriak (nexka ta mutikoentzat egiña), 93 metro laukotu ditu.

40 ikasle artu ditzake barruan, eta berogarri beltzarekin gozatzen dute barruko beroa Ikastolako erakusleak, bere alxia, leiaketan besteekin irabazia du: Ugalde Zabala'tar Milagros andereñoa, degu bera. Iru urtetik zazpi urteetarañoko aurrak artuko dituzte bertan. Irakaskintza ortan sartzeko 150'00 pezeta ordainduko dituzte. Beste pagakizunik ez dute izango urte guzian.

Bai irakaskintza ta bai artarako bear duten guzia, utsean artuko dute aur auk.

Ikastola onek Tolosa'n premi aundi bat betetzen du, ta beste errietako Aiuntamentuentzako ispillu ta ikasbide ederra eskeintzen du.

NAPARROA'KO ETXEOANDREEN ASMOAK

Naparroa'ko Etxekoandreak beren Elkarte sortu dute, ta beren arazoetan erabakiak artzen diranean, berak tartean izan nai dute erabaki oiek artzeko. Orain arte emakumeen arazoetan ere, gizonak izan dira erabakitzaile.

Ta onekin kalte aundiak sortu dizkiote etxeko bizibideari. Onela gertatu da eskoletako ordu ta egunak erabakitzerakoan eta abar. Emakumei galdetzeke erabakiak artu izan dituzte gizonak. Emendik aurrera, etxekoandre naparrak beren itza entzun-arazi nai dute kontu auetan.

XALBADOR BERTSOLARIARI OMENALDIA

Zumarraga'n Santa Lutzietako jaiak aitzaki dituztela, Xalbador bertsolariari omenaldi berezia presatu diote. Omena, Esku-papelak dionez, Goierriko bertso zaleak eskeintzen diote.

Illaren 10'garrenean, Abenduko bigarren igandean izango da jai au. Goizetik amarderdietan Pasiotarren Elizan MEZA NAGUSIA. Itzaldia, Aita Joxe Agustiñ'ek egingo du. Olerkari dan aldetik, eztu galarik izango entzuleentzat.

Eguardiko amabitan: Zumarraga'ko ITZALON antzokian BEREKIZIKO BERTSOLARI-JAIALDIA eratuko digute. An izango da XALBADOR, bertsolari omendua. Arekin entzungo dira Uztapide, Lopategi, Lazkau-Txiki, Mattin eta Lasarte bertsolarien saioak.

BASARRI'k asiera emango dio jaiari. Arratsaldeko ordubiterdietan: Zumarraga'ko UROLA jatetxean izango da.

Len Vasconia Plaza zan lorategietan Donosti'ko Udalak Iztueta'ren omenean, Bazterretxea'k egindako burnizko oroigailu ori jaso du. Ondoan berriz Goizaldi'k eraiki dion oroitarria.

Donosti'ko Udalak Iztueta'ren omenean burnizko oroigailu bat jaso du

Berreun urte bete dira Iztueta Zaldibi'ko errian jai zantetik. Gertaera ori ospatzeko Donostia'ko Ayuntamentuak, Santa Katalina zubitik Frantzi'ko Ibiltokira dauden lorategietan Iztueta'ren oroitarria jaso-arazi du.

Basterretxea, oroitarri orretan, Euskal-dantzarien oiñak, bi egoren antzera aidera jasoak adierazi nai izan dizkigu. Joan dan astean jai-eratu zuten Donosti'ko agintariak burnizko oroigailu ori.

Bere ondoan, GOIZALDI'K jarri duten oroitarriak, itz auk ditu: "GOIZALDI'K IZTUETA'TAR JUAN IGNAZIO GIPUZKOA'ko DANTZEN IRAKASLE TA ERA-GILLEARI".

Urte onen inguruan, beste jaialdiak ere antolatzeke asmoa du GOIZALDI taldeak.

"Gipuzkoa'ko Dantzak" izeneko Iztueta'ren liburua, iru izkuntzetan (euskera, gaztelera ta prantzesera), berriro argitalzteke asmoa dute. Euskerazkoa, lenengo argitalbena argazki zeatza izango da.

Datorren urtean, Donostia'n Folklore-Batzar Nagusia antolatuko dute. Batzar orretan, kanpoko folkloze-zela guziei ezagutu-araziko zaie Iztueta'ren nortasuna ta lana.

Orrez gaiñera, Diputazioa'k "Gizon-dantza" leiaketa bat antolatuko ote-duan diote, eskola-umeen artean.

Jai oiek guziak, osoeroso etorriko zaizkigu, gure dantzen edertasuna gure erriari erakusteko. Kanpotik letozkenei ere, bide ederra emango zaie, gure folklore ta oitura garbiak ikasteko.

ANGEL SAGARDIA'REN ITZALDIA

Abendua'ren 4'garrenean, Aiuntamentuko Biltzargelan itzaldi entzungarria eman zuan Angel Sagar-

dia jaunak. Itzaldia, Donosti'ko Koserbatorioak antolatua izan zan.

Izlari, sari asko artua da Musikalari saillean. Eta bere itzaldiak Espainia, Frantzia ta Euskalerrri bitan emanak ditu sarri. Aprika'ko Ipar-aldean ere, ibillia degu bera.

Paris, Casablanca, Rabat, Tanger, Tetuan, Larache, Melilla ta abar... bere izketa-saioak entzunak dira. Madrid, Bartzelona, Bilbo, Zaragoza, Sevilla, Cádiz, Burgos eta beste leku askotan ere, bere erakutsiak zabalduak ditu.

Bere egitekoa, musikariak, batez ere gureak ezagutu-araztea izan da. Ala aitatu izan ditu: Juan Kristostomo Arriaga, Pablo Sarasate, Jesus Guridi, Aita Donosti, Usandizaga, Telleria ta Aranbarri.

1948'garren urtea ezker, "Vida Vasca"n ere eman ditu bere lanak. Ala bermeotar Juan Artzadun Zabala'ren eunurteburuan egin zuan.

Izlariaren gaitasuna ezaguna zalarik, gogoz entzun eta txalotu zuten entzuleak.

ARPIDE KOBRAKETA NUN

Lengo astean esaten genduan bezela, gure arpideko-braketa nun eta noiz egiten asiko geran, esan bearra degu.

Donostia'ko arpidedun guziei beren kobra-agiria Abenduaren 2'garrenean bialdu diegu. Abenduaren 9'garrenean asiko gera bialtzen Bilbo, Eibar eta Ernani'ko arpidedunei.

Erne, ba, arpidedun guziok, gure diru-kontuak atzeratu ez ditezten.

Gaiñeko bi argazki auetan Tolosa'ko Aiuntamentuak martxan jarri duan euskal-ikastolaren barru-aldiak bixtan jartzen zaizkigu. Umetxoak zer egiten duten ere agertzen zaigu: jolasean dabilzala ematen dute, baño onela ikasten dute lenengo urteetan. Ikasbide ederra beste Euskaerriko Aiuntamentuentzat. Aiuntamentu bakoitzak ikastola bat bakarra jarriko balu, Euskera ta euskal baloreak ez lirake galduko.

EUSKAL IDAZLE TA EUSKALTZALEAK ANDIMA IBINAGABEITIA'RI

Datorren Abenduko 17'an, eguadiako amabietan, Lazkao'ko beneditarren Abat-Etxean, Andima Ibinagabeitia'ri azken agurra egingo diote Euskal-erri guziko idazle ta euskaltzaleak.

Caracas'en il-berri da Andima adiskidea, ta berak bizi zala, gogo au agertu zuan: Bere illetak, Lazkao'ko praille oien etxean egin zitezela. Gogo orri lagunduz, an bilduko gera, ba, egun orretan.

Igandea da ta orregatik jende geiago espero degu. Galdugun lagunari egin dezaiokegun egurrik ederrena, orixe izango da. Igande ortan, inguratu zaitezte, beraz, Lazkao'ra ta an alkar ikusiko degu, lagunaren miña gere artean gozatuaz.

Jaunak onartu dezala gure laguntza! Ta Andima'k arki dezala zeruetako pakea! (G. B.).

GIPUZKOA

ERREZIL

JAUNGOIKOA EUSKALDUNA

Onela zion gure adiskide batek euskal-jai eguneko eguzkiaren diz-dirak zorabiatuak. Zoragarria benetan denbora. Amesgarri gure txo-koa, eguzkiaren galdatan, sor-zelai mardul ta sagasti ugari ta aberatxaz inguratutik, jende sail jolastun eta alaez bizitutik. Beste batek zion bezela, neskax polit eta lirain bat bezin eder ta lilluragarri Errezil.

JOLASKIZUNEN TALDEA ARDURADUN

Aurten inoiz baño zuzenago jokatu dute. Jolaskizun alaiak, ezigarri antolatutik. Gaztedi osoaren onari begiratuaz. Euskal kontzientzi esnatatzeko ametsetan. Eratu ta bete. Dana garaiz ta txukun. Taldekoak erantzunkizun du ta ibilli dira. ZORIONAK!

IRITZI... TA... JOKABIDE EZ-BERDINAK, ERRI-JAIETZAZ

Emen argitaratu nai nituzke inguruen entzuten eta ikusten jua naizen pentsaera ta jokaera batzuk: —Euskal-jai egunean, erritar gazte asko otz eta atzelari agertu zirela.

—Erroberia etzutela gogozko de-xentek. Orkestiren utsunea arkitzen zuten.

—Batzordeak eskatutako diru laguntza askok ukatu dutela. Eztabaidan jarri ta giroa aurka ipiñi.

—Erriko eldutako batzuen iritziak, askatasun geiegi eman ote zan, domekako jaialdian.

—Erritar asko oartu zirela, Martin Deunaren eguneko sermoilariaren jardunetaz. Etsipena ta zaarkeria, gaurkoratzeke.

—Erri-Meza (txistulari, txalaparta, itzleri, dantzari) atseingarri entzun zutenentzat.

ANTZEZLARI TALDEA BERRIRO LANEAN

Jakintza geitzeko lotsak botatzeko, beste errietako gazteekin artue-manak izateko, taldea ekintza malla batean ipintzeko, lanbide aberatsa iruditzen zaigu antzezlari.

Aurten, eltzen dijoazten eran, lan sakonagoari eldu diote «GIZON ZUZENAK» antzezteko asmoan dabiliz.

BERRIAK

Agurre'ko Permin, agure zintzo ta giartsua jua berria degu. Illetan jendetza aundia zan. Senditarre ugarria bi alderdietatik. Ezagun eta adiskide asko.

Erdoizta ballara tikian nabariko da bere utsunea.

Zumetako Fernando ere il berria degu, gaxoaldi neketsu ta luzearen ondoren. Estimatu auzoan. Siñismen tinkoak.

Agur samina sendieri. Goian beude.

—Erdoizta'ko Joxepa emaztetu zaigu Zestuako Patxiarekin. Bikote sendi ta langileak. Jarrai euskal arraza ugaritzen, neurketak utzita. ZORIONAK!

TXIKIA

IDIAZABAL

ARGAZKIAK

Egun oetan ikusten ditugu Igeldo tabernako leioan gure erriaren bi argazki ikusgarri eta oso ederki aterak egazkinetik. Ikusi ditugun guztioi asko gustatu zaizkigu argazkiak, bañan orrenbeste gustatzen eze dan ondorena daukate, alegia, galestak dirala, bosteun peseta bakoitza, erdia izan balitz ere... ez ote dago merkeago eskuratzetik?

EREDU BIKAINA

«Diario vasco» egunerokoa irakurri degu nola Tolosa'ko Udal-etxeak iriki duan euskerazko ikastola bat bere errian, eta bera egin dala kargu, andereño, liburu ta bear diran ikas gaiak sortzen dituzten gastuak ordaintzeko.

Noizpait ere asi dira erri agintari batzuek erriari dagozkion ikas bide batzuek jartzen; onek asko pozten gaitu, bañan euskal-erriko zenbat erritan eman bear litzake pauso au ta ez dute ematen? Bear bada euskal ikastolaren aurka ez ote dabilizta erri agintari asko? Onek esan nai du euskal erriak bear litzuzken bezelako agintarien falta aundia arkitzen degula gure errietan; konzientzi, jakintza, gogo, laguntasun, eta abar, gutxi ikusten degula eta Tolosa'ko oek emandako ejemplo onari jarraitzeko urrutu samar ikusten ote diran zoritxarrez Udal-etxe asko. Ez degu esan nai ikastola berriak irikitzen asi bear dutenik Udal-etxe danak, bañan bai gi au gogoan izan bearrekoa dutena dala.

Gure errien ere badegu bat; bera nola dijoan, zer bearrekin arkitzen dan, eta abar, jakiten saiatu ote dira gure agintariak? Alkate ta kontzejal guztien artean, ikastola dagoenik ere ez dakian bat baiño geiago ba daudela esango nuke, onela bereala degu ikusirik gure gizarte au geure jakintza ta kulturaz ase-rik.

Bai al zenekian. Ikastolari laguntze erren gazte talde bat antzerki ta jai aldi bat gertatzeko asmatan dabilizta.

—Ostikoketako txapelketaren lenengo buelta bukatu dala.

—Aurten etorri zaigun maestra gazteak eskolan naikoa ez ta eliz-kan ere umetxoari dotriña-erderaz erakustea nai zuala.

AXARI

AMEZKETA

ANTZERKI TALDEA

Zorionez gure errian nabaitzen da, zerbait egin naia, urte askotan ezertan kezkatu gabe egon ba-gera ere; ba-dirudi lo-zorroan ainbeste denboran egon ondoren esnatzen ari-rik gerala.

Leenago ba zan-urte batzuek ba-dera— antzerki talde bat, talde ori zuzentzen zuana beste erri batera joan bearrean arkitu zan, eta geroz ez degu errian antzerkirik ikusi.

Egia da, ez degula toki egokirik antzerkiak antolatzeko, bañan tokirik ez degulako egoten ba-gera ezer egin gabe, ez degu inor bear-tuko eta ez gure tokirik ere be-ñe izango.

Orain danon pozgarriak, antzerki talde bat osatu da, eta benetako zaletasun eta gogo bizi batekin ikasten asiak dira, leendabizirako aukeratu duten gaia da «Neronek galdu nuen nere alaba».

Aurrera gazteak...! zuek ikasten saiatu, eta beste batzuek saia ditezela tokia erlatzen.

DANTZARIK

Beste sail batzuek ere ba-dera ikasteari gogor ekin diotenak; sail bat —gaztetxoak auek— Euskal-antza jatorrak ikasten ari dira, Alegiko Tomax Iraola'k zuzentzen dituala, ta... bat ere gerritako mi-ñik gabe, anak arin jasotzen dituzte.

Irugarren sailak, Manuel Manduit zuzendari dutela, solfeoa dute beren ikasgaia.

Ea ba-da mutillak...! emendik aurrera errian bertan izaten ditugun, txistulariak eta dantzariak kanpotik ekarri gabe.

AITOR'ENAK

LEGORRETA

GUADALUPEN

Abenduaren 17'an, «Guadalupe Barrioko Festak» izango ditugu, ain zuzen. Barrioko zaindariak akordatuaz.

Auzoko gazteak. Eskisabel'dar Jesus'ekin bat artuaz. Pensatzen da, omenaldia egitea ain ezagun dan;

Zubeldia'tar Praxisko'ri (artxanberri). Bere ambientean ain ezagun ta ospetsua dan ezkeror: Bersolari be- zela, ta baita ere; Euskal Erriko mendietako osasun gordetzale, be- re pizti ta etsaiari eriotza lortuaz. Onela, ardiak eta ganauak, ugritu ditezten. Mendietako belar-punta go- xoakin.

Jende asko bilduko dala espero degu, omenaldi ontan, parte artze- ko asmoakin. Artxanberri eta be- rakin batera, Euskal Erriko bertso- lari trebetan, geientsunak espero di- tugu. Esanbearrik ez dago, zeñen giro ederra sortu eraziko duten. Bersolari auek danak, beren nort- a-suna bestengana erlatzen dijoazten eran. Orrela danontzako egun zo- ragarria izango dala uste degu.

PROGRAMA ONELA IZANGO DA:

Goizean.
8,30'tan. Diana, Txistulariak.
11'tan. Meza Santua.
12'tan. Aurreku-dantza taldea.
12,30'tan. Soka-tira.
12,45'tan. Toka (Matxain'en, esi- bizio eder batekin)

1,15'tan. Berso-saioa (bertsolari onak eta asko espero ditugu).

2,30'tan. Lagun-arteko bazkarie. Arratsaldean (bazkal-ondoan), 10' arte, soñua, ambiente ederrean.

Nai duanak bazkalzera azaldu leike. Bañan, abenduaren 17'rako izenak eman bear dituzu. Taberna oetako batean:

—Bar Olaso (jainkoa). Legorreta.

—Bar Guadalupe. Legorreta.

—Bar Kartero. Alegri'n.

—Bar Estanko. Zaldibi'n.

Bazkarie onela izango da:

Arrai-zopa.

Leatza

Solomilloa

Tarta

Kafe, 2 kopa, ta purue.

Bazkaria'ren ordainketa 200 pez- ta izango da.

JAKINTZA BEARRA

Gaurko mundua ikusi, eta ez da- go dudarik zerozer izatea iritxi nai duanak, jakintza zabal eta sakona bear duala.

Guztiak ezin gindezke iritxi ma- lla ortara, bañan bear degu anbizio sano bat gero ta osatuagoak izan gaitzen, eta gure jokaeratan pau- soak eman ditzagun ziurtasun oso- akin. Bañan ori jakintzakin baka- rrik iristen da.

Jakintza bear au ikusi, eta kultu- ra batzordeak antolatzen ditu Kon- ferentzi, eskola eta abar. Kultura artu ondoren, beren situazioetan zu- zen jokatu dezagun bañan. Erri onetan nunbait geienak jakintsuak dira eta naikoa dute taberna-zuloan sartu eta kontutan egon. ¡Orrela- ko gizonak arkitzen ditugu errian!

Bide oiek jartzen diran ezkeror, saiatu beintzat ori aprobetxatzen; noski, askoz ongariagoa izango da zuzentzat eta sendi guztientzat, ta- bernan dirua gastatzen ezarren pro- betxurik gabe baño.

Erritar guztiok kontuan eduki, askatua izatea nai badezu. Kultura bidez askatuko zerala.

GORKA

PASAI, DONIBANE

ARRIGARRIA

Makazaga'tar Kustodio, danok ezagutzen dezuten gazte jator bat degu. Gudaritza (soldauska) be- tetzen ari zan Loyola'ko gudaletxean. Egun batean, erria zetorrela eta Antxo'tik Donibane'ra ibiltzen dan motora artu zuen, egunero bezela; bañan, birian kartera urea erori zi- tzayon eta onekin batean, berreun peztan, gudaritzako kartilla eta be- ste agiri batzuek. Agur betikol esan omen zuen gure Kustodiok.

Bañan, andik illabete batzuetara, Frantzi aldian arrantzan ibiltzen di- ran bapore oyetako batek, bere sa- rean arrayakin nastua, ez du bada arkituko kartera bera, zituen agiri guziekin.

Arrigarriak benetan, itsasuen bio- tzean gertatzen diran goraberak!

VENEZUELA'RUNTZ

Arazoak 26, Nekane Puy eta bere semeak, Sebaste ta Joxeba (ikasto- lako ikasleak), Venezuela'runtz abi- atu ziran. Bost urte iraungo dute Ameriketako lur urrutu ayetan. Be- re senar Xabin, orain dala illabete batzuek joan zitzaigun mixiolari be- zela eta orain, berriz, bere emaz- te.

Leerro auen bitartez, gure agur be- roenak bialtzen dizkiegu senar- emazte jator ta zintzo auei.

Agur Nekane! Eskumuniak Xabi- nei eta... erakutsi semeai —emen egin dezuten bezela— zuen sorte- rriko izkuntza: euskera.

ERIOZTA

Ramon Arenaza Jauna, emen ja- yo eta urie askon buruan gure ar- tean biziut zana, berrogei ta ama- ka urtekin ill zaigu, Donostian, ez- bearez.

Bere emazte, seme, guraso eta se- nide guztiai, gure agur-samiñ be- roena bialtzen diogu, Irakurle, ta ezagun danoi otoitz bat.

GAI

ERRERA

ELIZTARRENTZAKO BERRIAK

Negua eldu da eta berakin otza inguratu zaigu.

Gure eliz nagusian beroketa piztu dute eta orrekin atseginago zaigu elizkizunetara joatea.

Gorputzeko beroak ia berotzen ditun gure animak ere eta kristau giroa bear bezela eramaten degun.

Eguarri jaiak inguratzen ari dira eta elizako bearrik ornitzeko eta gure parrokiako beartsuari legeko duten laguntza eskeintzeko, parro- ki eguna eratu dute ill onen 24 lau- rako (igandea).

Ea bada egun zoragarri oiek go- goan edukirik ia esku zabalak izat- en geran gure emaitza eskeintze- ko garaian, elizako bearretarako eta erabat beartsuari laguntzeko, danok batean alai eta pozgarri igaro dize- gun Gure Jauna'ren jaiotzako jai estitsu auek.

Alde batetik diru kontua eta bes- tetik ospatu dezagun parroki-eguni ori, egun orretan izango diran eliz- kizun berezitara, bada gorputzen- tzako bakarrik ez dute bear izan orrelako jaiak eta danak alkatutik eskatu dezagun, egun orretan, da- nogatik, gure sendi, auzo, gaxo gor- putzeko eta animakoagatik eta da- non artean osa dezagun kristau sen- di oso bat Errera'ko eliztar guztiak.

ERRERAKO ABESTALDEA

Joan dan illeko azkenango igan- dean elizako abeslariak beren jai- al- di ospatu zuten, beren zaindari Ze- zilia deunaren omenez.

Amaketerditako mezetan abesti batzuk abestu eta ondorenean «libe- rame» bat illen alde eskeñi ondo- ren, Oiarzun'go «Bonantza» jate- txean bildu ziran talde bat.

Egun alai bat igaro zuten lagun artean eta pozik etxeratu ziran.

Jarrai orrela, orain arte bezela, zintzo, Laskonategiren «batuta» pean eta izan zaiteste zuen erria- rren alaiagarri.

JAIOZTA

Etxeberria, tar Martin eta Muxi- ka'tar Agurtzane, Errera'ko ikasto- lako irakasleak, alabatxo bat izan dute. Bataiatzekoan, Miren Itxaso izena ipiñi diote. Zorionak gurasoei eta beren aiton-amon Balendin eta Nekane'ri. Ia euskalzale bat egiten dezuten gure erritar berria.

NASTE BORRATSE

Erosotasunez bete dago auzo au eta berarekin ditun kalteak ere uga- ri ditugu emen. Bildurgarria dago Sarriegi'ren etxe aurreko enparan- tza, bada bertatik lau aldetara ba- natzen dan bidea. Ikustekoa da une batzutan zer iskanbilla sortzen dan esandako toki onetan, bada txikia da eta berebill asko igarotzen da bertatik, batzuek gorako besteak berako eta bide-zabalera irtekeko geldi bearra nola daukaten, noiz nai gelditzen dira ez aurrera ez atze- ra ziara nasturik, eta tamalgarria dana jendea oin tartetik igaro bear duala.

Ez da erreza au bear dan bezela antolatzea bañan zerbait egin be- arra dago bada egunen batean, zo- ritxarrez, gertakizun negargarri bat gertatu liteke.

KORTARA

LASARTE

INAGURAZIOA

Azaroaren azkeneko igandean Santa Barbarako mendigoizaleak inaguratu zuten bere Alkartasun Etxea.

Goizeko 10'tan Erri Meza, aurre- nezko aldiz esan zan Lasarte'n, gu- txitan ikusi det olako edertasunik, eta Euskal giroa gure elizkizunetan.

Eztait aztuko orreiñ errez, Erre- tore Jauna bere sermoi mamitsuan- gatik, Tapia'k bere euskera garbia- rekin irakurri zun Epistola, Zuaz- nabar aita semea jo zuten txalapar- ta; baita ere Arteaga eta Etxeberria bertsolariak egin zuten eskeintza bertso eder ta sakonakin. D. Fran- ziskok ere zuzenbide bikaña eman zion; baita erriak ere erantzun, dan- tzariak ze bikain dantzatu zuten erreberentzia Jaunari; ematen zun zeruan gifaña ta ez altzan ala?

(8'garren orrialdean jarraitzen du)

Z. ARGIA'REN TXARTELA

ILLAK

ARABA

GAZTEIZ. — Gregorio Roman Agua- do, Luizo Díaz Latza, Lázaro Zaldibar Pipaon, Gregorio Etxebarria González, Luzio Diza Laza, Consuelo Asensio So- dupe.

BIZKAIA

BILBO. — Bernardina Larrea Torre, Frantzisko Goikotxea Bernaldo de Qui- rós, Eusebia del Río, Amelia López Arana, María Moreno Abaitua, Gabriela Lasa Odriozola, Enriketa Le-vison Arro- yo, Florentino Ortiz de Elgea Elortza, Ignacio Egiarte Larrabide.

LUJUA-BILBO. — Florentina Begoña Eguskiza.

BARAKALDO. — Anjel Angiano Lia- nosas, Pedro Irula Fradua, Manuel Ara- naga Ruiz.

DURANGO. — Lázaro Zuazo Bernedo, Alfonso Markiñez López de la Calle.

LLODIO. — Valentina Galíndez Sa- ratxo.

SOPELANA. — José Torrontegi Arana.

ARCENALES. — Pedro Agirre Aza.

Lejona. — Jenaro Bilbao Aketxe.

GAUTEGIZ-ARTEAGA. — Nieves Al- damiz-Etxebarria.

ARRIGORRIAGA. — Bizenta Vitorica Olabarria.

BERANGO. — Leonor Iturríaga Atxa.

SESTAO. — Lorenzo ustel Brime.

BILLARO. — Máximo Zelala Basterra.

LAS ARENAS. — Rafael Ibarra Azka- rraga, Juan Casado Méndez.

GIPUZKOA

DONOSTIA. — Paula Ipui Toloso, M.ª Karmen Pagola Enparan, Jesús Lon- bide Altamira, Ramón P. de Arenaza Galarza, Eufanio Irisarri San Román, Tomás Urretia Jaitregi, José Gorostidi Agirretxe, Pedro Pedrosa García, Ro- mana Roteta Artzak, Josefa Ignacia Be- raza Zapirain.

TOLOSA'N. — Luis Iruretagoiena Ga- llastegi, Julia Amondarain Iarola, José Xabier Iturzaeta Gorrotxategi.

ERRENDERI. — Angeles Cormary La- font, Timoteo Pérez Arana.

BRINKOLA. — Cesárea Ormazabal Galfersoro.

EIBAR. — M.ª Angeles Alonso de Gómez.

LAZKAO. — Franziska Oiarzabal Al- kaiaga.

URRETXUA. — Josefa Irazusta Sara- legi.

ZALDIBIA. — Paskual Jauregi Ar- mendáriz.

ELGOIBAR. — José María Ziaran La- sarte, Juan Muguruza Mendikute.

ONDARRABIA. — Domingo Otegi Olasagasti.

ERNANI. — Frantzisko López Agirre.

DEBA. — Josefa Iriondo Ansola'rena.

LAPURDI, BE-NAPARROA TA ZUBEROA

LEKUI. — Etxezuri jaun apez.

ZOKOA. — Luis Chevallier, diputatua.

ISASU. — Ana Nogues.

NAPARROA

IRUNA. — Juan Iraizoz Albisu, Ber- nardo Villanueva Reta, Biktorian Remi- ro Ganboa, Nikanora Santesteban Anso, Joakina Etxebertx Gaintza, Pedro Ugale Tambo, Migel Trias Mena, Pedro Argi- ñano Lortza, Jerónimo Ekai Ibero, José María Goñi Huitzi.

TAFALLA. — Balentina Muruzabal Sagues.

LARRAGA. — María Zabaltza Latasa.

ALSASUA. — José María Goñi Huitzi.

ARGEDAS. — Filomena Resa La- rrinbe.

LESACA. — Franziska Campos Calvo.

BURLADA. — Josefa Ortiz Blanco.

IGAL. — Ziriako Senberioz Barbe- rena.

OLATZ-SUBITZA. — Korputz Goñi Markina.

Zeruko Argia

Zuzendaria:
JOSE IGNAZIO GABILONDO PUJOL

Naparroko-Kantauriko ta Ara- goiko Kaputxinoak argitaratua
(Carlos III, 22. Pamplona)

DONOSTIA'n:

Oquendo, 22: Telf. 26866

TELEBISTA ETXE-ALDE, ALA ETXE-KALTE?

Telebista, Teleikuskin, Urrutikusketa... Zer esango ote-dute geroko euskaldunak? Gure egunetan ederki zabaldu ta indartu da Iduri-arma au. Begietatik ixil-ixillik sartzen zaigun eskola, konturatu gabe, mesede naiz kalte askoren iturri izan ditek.

Zalantzarik gabe, mesede asko ta laguntza aundiak eskelfii ditzake gaurko askak. Batez ere, erri aurreratuenetan, jakintza ta irakaskintza saillean laguntza aundia dute emendik. Ipar-Ameriketan, esaten dutenez, 500.000 ikasle ari dira egunero beren ikasgo edo Kursoak telebistaz jarriatzen eta ikasten.

Elkarte asko ari dira ikusgai orren bidez nolako eragifia zabaltzen dan neurtu nairik. Eta ikusi danez, mesede aundia egiten du alde askotan irakaskintza bidean. UNESCO bera, aur eta gaztetxoentzako erakus-gaiak antolatzen ari da arretaz.

Bide batez, telebistak ekarri ditzaken kalte izugarrien berri ere jakin egin bear degu. Onerako bezin indartsua da izan ere, kalterako ere. Kontzientzi galduko jendearen eskuetan, egundoko ondamendiak sortuko ditu alde guzietara. Kontzientzi zuzeneko jendeak erabiltzen ba-du, mesede aundiak egingo ditu munduan.

Lenbizi, ikusi besterik eztegu, nola ainbeste ordu eder ari begira galduten diran txorakeriak ikusten. Alkarrekin itzegiteko orduak ere, galdutegiten dira. Aurrei, batez ere, kalte aundia egin dezake, beren zain-beretaz suna ondutuaz.

Geienetan telebistak okerrerako gaiak eta erakutsiak zabaltzen dizkigu. Illunpeak pozoia errezago sartzen du. Indarkeria, lapurreta, aragikeria ta beste grifia bizenak, erretu ta bizi-arazi egiten dituzte gaurko saia askok.

Fuboleko jokaldiak, len leku batean bakarrik ikus zitezkean. Orain jokaldi bakoitza, ikus dezakete ta ikusten dute 260 milioi ikuslek. Ba al dakizu irudi txiki oien aurrean exerita ainbeste begi zorrozten egoteak ekarri dezaken eragifia munduan?

Izkera zakarra ta narratsa ere, sarri erabiltzen dute telebistako jende orrek. Agitz ikusten dana, oso kaltegarri dute gure etxeok: zauri ta gaizkilleen beste barrabaskeriak, burruka aideko oiturak, gizona gizona elizatzen, joka, iltzen... Azkenean onak eta zuzentasunak garai gelditu arren, begiraleen buruak uste gabe aldatu egiten ditu.

Kalte aundiena aurrentzako izaten da onelako gertaera ta itz lotsagarrietan. Bildurgarrizko uneak; blotz-ikara sortzen duten ikusgarriak endakatutako gizon galduen jokarak... Ori guzia, ikusleen buru-blotzak azpiko gora aldatzeko biderik zuzenena da.

Ortik etorri ditek, gaur ain modan dagoen «Buru-garriketa». Zeretik atera ta besteren ideia, sentipen eta jokabideak txertatzen dizkizute, konturatu gabe.

Irudi oien ondoren, burutapenak sartzen dizkitzute. Burutapenak zer bait egitera bultzatzen zaituzte. Poliki-piliki era ontan erri osoa maxkaldu ta okertu dezakete telebistak prestatzen dakitenak. Kontu, ba, askaketa berri onekin! Eta zuen aurrak batez ere, gorde kalte aundi oietatik.

Etxeko eskola izan bear luke, telebistako eragabekeri oiei ormarik sendoena jaso bear liekena.

EKONOMIA TA EUSKALERRIA

ZERUKO ARGIAN noiz beinka agertzen dan iritzi bati argi ematera nator. Euskaldun asko egonomiak euskal kulturarako eta euskerarako duan garrantziaz konturatzaren ez dirala dirudi. "Dirua baño balio estimagarri asko ditu gizonak" (Z. A. 241 Zemb. 1967) Egi borobilla. Baña egi ontatik ondorio okerrik ez atera.

Badira ekonomia infraestruktura ta realitate jatorrizkoena dala diotenak. Auentzat euskera, erligioa, gizartea infraestruktura orren ganean jarritako "Ueberbau", supraestruktura bat besterik ez dira.

Orrenbeste onartzen ez duanak ere au beintzat egizat jo bear du: gizarteko esturktura aunitz ekonomiarekin zeoro alkatuta daudela.

Ekonomian sartzen ez dan izkuntzarik ez du luzaro iraungo.

Nazio askatuetan izkuntza ta ekonomia bat eginik dotoz. Izkuntza ekonomiatik alderaztea, nazioa ta gizartea desegitea da. Euskera ekonomiatik kentzea historiaren eboluzioatik eta errealdetik baztertzea da.

Ekonomiaren indarra geienetan lur zabaler ta bizilagunen ugaritasunarekin neurtu ditek. Izkuntzaren indarra ere berdin. Orregatik len ere esana dut Euskalerraren etorkizuna batez ere Naparroan datzala.

Euskal kulturaren egiazko soluzioa billatzeko problema onela planteatu bear da: Gauza al da euskera Euskalerraren ekonomia onarritzeko? Nola? GOMIGA

IZTUETA TA OYENART

Ez det aukerarik izan Iztueta-z itz egiteko. Poz aundia eman dit ainbestek Iztueta-z orren gogo berot idazten ikustiak. Garmendia bat saiatu da benetan.

Gaur gabean, Azaroaren 28-an, nere lanetik etxera netorrela an ikusi det sasoi bateko Vasconia plazan, Iztueta-ren omenez Basterretxea-k asmatutako oroimena. Guzatzan zait. Argituta zegoan. Bi ega zabal-zabalik aidean dantzaren espiritua adierazi nairik. Bere ondoan Iztueta-ri Goizaldi-k eskeintzen dion arri biribilla, au ere argituta. Errota-kurpil bat ere an ondoan zegoan.

Otzak eta euri-jasak pausoak arindu ditu baño ikusi det eskeintza euskeraz dagoala. Egoaldi-giroak uzten didanean irakurriko det lasai arrian agertzen dan idatzia.

Nik nere aldetik eskeini diot Iztueta-ri nere oroimena. Oraingo nere liburu berrian dago. Tartetxo batian ondo etortzen zitzaidan eta an berritzen ditut Iztueta-k gure gaztediaz esaten ditunak. Alegia, euskaldun gaztediak, Iztueta-ren iritzi, jostaketak asmatzeko daukan doia goraldiaz. Etxayozutela gaztedi orri jostatzeko trabarik ipini. Oso guti bear du euskaldun gaztediak jostaldi garbi ta alaiak asmatzeko...

Bere denborako zenbait jansenistari ezik, gaurko askori zuzenduta daudela Iztueta-ren itz oiek iruditzen zait... Entenditu al-dezakenak entenditu dezala.

Baña utzi daigun alde batera gure Iztueta alai ta jatorra.

Emen dabilkit une onetantxe esku artean Oihenart edo Oyenart-en Les Proverbes Basques, au da Euskal Esaera Zaarren liburu. 1657-garango edizioearen antz berdin-berdinean Eusko Ikaskuntzak ateratako liburu. Aurten kunplitzen dira iurreun urte Oyenart, Mauletar idazle jakintsuba il-zala.

Pierre Lafite-k zion lengo batian, arrazoi aundiz gainera, Oyenart Gipuzkoa-n edo Bizkaia-n jaio izan balitz, eta ez Zuberoko Mauleon-en, onezkero bere omenaldi berezia egiña izango zuala seguru aski.

Bai. Euskal liburu zaarretan berezi-berezia Oyenart-en euskal esaeren bilduma. Makiña batek eskatzen duen liburu auxe. Eusko Ikaskuntzak ateratako antz berdiñeko liburu au estimatua da benetan.

Oyenart lege-gizona zan, andizkia, baño euskal ari-ma zokoak ondo ezagutzen zituna.

Saiatu zan gure esaerak biltzen. Erriaren esaerari belarria ondo jarri zion.

Soseguz irakurtzeko liburu auxe euskal sikologia-ren arrasto bereziari jarrai nai dionak. Danera bosteun eta ogeita amezazpi esaera zar bildu zituan.

Ez ditut bere beste liburuak azaldu gabe utzi nai. Danak ez dira esatekoak edo ezin esango genituzke. Sorarrain-en katalogoan ikusi dezazke irakurleak.

Baña nola aaztu berak latinez tituloa ipini zion Notitia vtrivsqve Vasconiae —au da, Alde bateko eta beste Euskalerraren Berria-Parisen 1638 urtean publikatutakoa?

Lafite kanonigoak dio beste Oyenart-en liburu eza-gunez bat agertu dala Mauleon-en, eta Gure Herria, Baiona-ko errebista-k, agertzeko asma duela.

Inolak euskal olerkia du gai liburu azaldu berri onek. Ezta notizi makala auxe. Nolanako liburu ez dala izango ziur egon.

Las lasterra, lan alperra, esaera zarren artean apuntatu zuanak, ondo zekien lana egiten.

JOSE DE ARTECHE

ZARRAK ETA GAZTEAK

Zarren eta gazteen arteko aitu-eziña, gizona balzen antxiñakoa dogu istillu au. Gizasemea beti bai dogu arrosko ta buru-zut; zarrak ezta amor egin nai bere eritxetan, eta gazteak, naiz-ta luma ba-koa izan, kukurruku goiztarregiak bota bear. Ortik sortuak dira gero sekulako buru-auste maketsak: etxean, guraso ta seme-alaben artean, errian langille ta ugazaben artean, politikan, idazleetan, nainun dira garrasi ta gedar ikaragarriak. Ezin-egona, irrintzi itoa, edo e zitoa!

Au, egia esan, loak artuta ego-tea baño ohe dogu. Zer bait esan nai dau onek: itxartu naia, bizi naia, lan egin naia. Ta aux beti dozu eder. Mundu osoaren aurrera ekitean, olako momentu berezian gagoz gaur: bide barriak artu, lengo burduri saka egin, aurreko izarrai begira, itzal artean zear, buru tente ta ameslari, ezkutu barri bila, aurrera beti. Ta aurrera egite ontan atzera geratu nai dauanari ots egitea, garrasi egitea edonok ontzat artu bear dau. Mendira goaz, Gorbeltz tontorrera ta norbait, gazte naiz zar, San Justo'tik Zan-buru'rako aldatzean atzera gelditzen ba'yaku, irrintzi egin oi dau-tsagu, edo atzeratu yakunari eskutik oratu ta aldatz-gorako bidea geugaz egiten lagundu.

Gazteak sarri ertzekoegiak, radikalegiak izaten dira. Gaur gure artean lez, Motz eta itsusitza daukie eura osotu ez daben guztia. Zarrenik eztabe artu nai. Eta pizkat gogo-kiribildu ta ausnar ezker, euren inguruko aurrerakuntza guztia, itsuakezpa-dira beintzat, zarrakandik artua dabela autortu bear. Lengoan eibartar batek ifios-tan: "Nik dirua aurreztu? Ez olakorik! Nik baño mundu ohea daukie nire seme-alabak; ni Elgeta'ko baserri batetik jatsi nintzan ona, neuk jarri neban tailler au, neure ingurukoan antzera; nire semeak, ba, eztabe dirurik bear; emen daukie tailler eder au, berton lan egi-

ñaz ederto biziko dira". Gaur euskal errian dakusgun aurrerapena, dana dalakoa, ezta gazteena, oraindik bizi diran zarrena baño. Eta nik, neure ez-jakinean, albora itxi ko eite ditut zar oneik? Edo-ta, euron lan ederra zapustu? Zentzun bako ta ergel nintzake!

Eta beste au: noz gara zar, ta noz gazte? Berrogei urte naikoa al dira gizonarenak egiteko? Bein sasoi ortara ezker, sarri esan oi da: "Au naiko erre daukagu". Egia ete? Erdi-adiñari dautsagun bildur baltza susterduna eta da? Gaurko askoren eritxiz, gizonarentzat urterik onenak berrogeitak irurogerakoak dira, bai gogapenez bai zentzun, oso onurakor ta balio-tsua; sasoi ontako gizasemeen pentsamentuak, sakon, azke ta argiak, balio andia dabe. Garai auxe da psikologo askorentzat, bigarren gaztaro jator loratsua, Beraz, soinu-ndarrean ezpada be, adimen-ke-mean asi daiteke berrogei urtetan bizi izaten.

Ona, arira dtorkit eta, egunokaz Bilbao'ko aldizkari baten A. Ventura'k idatzia. "Adiñak, urteak esitzen al dau —diño— gizonen pentsaera? Ortik kanpo ez ete dagoz Bea kardinala ta Maximos erkaba, euren 80 urte luze lepo-galfi dabezala, Eleizan alderdirik aurreratuen artekoak izanik? Beste ainbeste eta da Juan XXIII'garrena, bere bizitzako azken-urteetan, Eleizearen tankera, egitura ta estrukturak ain kementsu ifarrozi, askatu ta itxalazteko? Adiñak ez dot uste gizonak sailka ipinten dabanik. Gortutza zartzen da, baita jaiotz-agiria be, baiña sifis-mena ta barrua euren osotasunean sendo dagozanean, uste ta izame-nak be zutik iraunten dabe, aldi-laz eta ekaitzak makur-azten ez daben aretzaren antzera.

Gertatu oi dana auxe da: agin-pide-aulkira igot-an —eta ez difiot erlejiño-maillakoakaitik bakarrik, baita erri-maillakoakaitik be— zuzen-orratza aldatu egin oi dabe gel-

enik, zurtasunak gelago al dau arriskuak baiño, segurantz naia-ago da itz-emona bete baiño, zar-euslarien ikur-esaera au bete: "txar ezagutua obe, on ezagutu bako baiño, zar-euslarien ikur-esaera au bete: "txar ezagutua obe, on ezagutu bako baiño"; gaurko izata-sunen alde jokatzan da ta ez biar-ko balioen alde. Onexek bear da-ba agirian jarri dakusku; zer ge-ro? Geure uste osoko ziran gizon askok, gizarteko maillak onerik on aldatzean, iruzur egin dauskuela. Ixilmixi'ka saiestu yakuzan, ez euren urteakaitik, euren bizibide, aukera ta onagaitik baiño. Euren bizimodu barrian burdi garailleari oratu eutsen ordurarte euren jardun-bidea gizonki marratu eben itxaropenak sastakatu ta il-erazorik. Nasaitasunezko txantela izen-petu eben, errenta ta mozkiñetatik bizi, ots, nasai azteko".

Aunaskagarri dala be, orrelaxe dozu. Baiña egoera nasaiak itxirik aurrera jo bear da, golan altaturiko esaera ori ezpaita osoz egia: ona ezagutu barik be, txar ezagutua baiño ohea dogu. Beraz, oitua jarraituz eroso bizi garean txarra itxi ta atsedan barik onaren billa alegindu bearra daukagu. Orrela jokatzekotan, lenari oratu ta irmo dagoan zarrak jarleku eroso yakon argaitza itxi bear dau ta beste oheago batera aldatu, naiz-ta berendako mingarri izan. Aldatzea gizonarena da. Egiaz, zer bait geure indarrez lortu doguean, be-za zaindu nai izaten dogu. Ezta arritzekoa, geure izerdiaren seme da-ta; berau eskuetatik bota ta beste bat artzea aldatz-gorako bidea yaku. Tentelkeri itzala litzake, alan be, gauza ezerez bategaitik beste oheago bat ez aldatzea, onek nekea dakargulako bakarrik, bear bada.

Guk geure lurrean zar ta gazteok darabilgun auzian, danok zer bait itxi ta aldatu bearrean gagoz. Zarrok ba-leiteke lotuegi ego-tea irabazi aitzari; gazteak, euren aldetik, gangar gorriegizko agertzen yakuz. Eta alkarregaz bizi ta altu-bearra dogun ezker, geure zergura aldetiko ekifiaz euskal erria jaso ta aurrerapen-bidean argitu bear dogun ezker, guztion indarra batean korapillotu ta alkar-laguntza gozoan lan egin bear dogu. Lengoan idatzl eustan batek: "Bai politikaz ta bai kulturaz, zar erromantikuen erruak dira gazte-angandik ain aparte ibiltzea". Ba-leiteke egia izatea, baiña gazte au-sartak, goiztar soifur-ariak be ez dagoz erru barik Alderdi biak, ba, alkarri eskua emonik, zibilizazio biak, lengoa ta oraingoa, buztar-tzen sailatu bear. Lengo ta oraingo baserri bizitza, lengo ta oraingo tailler-lana, lengo ta oraingo lteratura, lengo ta oraingo modak.

A. O.

O y a l s . a .

Oyal eta eforru almazena

Paregabekoak
Bikañenak

GARIBAY, 4 - T.E.L.F. 14304

DONOSTIA

Nork KUKURRUKU!!!

Ollarrak

ollotegian?

...Ez. FAGOR'ek

sukaldian

GIZONAREN BIZI-LEGEAK LAIKOEN BATZARRA

Alde guzietan sortzen zaizkigu gaur gure bizitza neurtu nai duten adierazpen, bizi-eredu ta lege artzakoak. Gizonen eskubide, askatasun eta giroa jaso nai dutenak. Baiña ezte inñun irakurri Mello'tar Thiago'k bere lan batean eskeintzen diguna baiño ederragorik.

Lan orrek au du izenburu: «Ilun-tzen ari da, baiña ala ere kantari ari naiz, goiz berria sortuko baita». Adierazpen au munduko giza-balio ederrenen kanta zoragarria da. Ona emen kanta orren aria:

LENENGO ATAKA

«Egia dala balio bakarra, bizitza dala agintzen duana, ta guziok benetako biziaren alde jokatu degula, erabakia gelditzen da.

BIGARREN ATAKA

Astegun buruzuriena, asteazkenik legorrena ere, igande-goiz eder biurtzeko eskubidea ta almena degula, jakineko gauza da.

IRUGARREN ATAKA

Emendik aurrera leio guziak lorez apaintzeko, loreak itzaletan zabal-tzeko ta leioak beti itxaropen eskeina dagoen belarraren alderuntza irikiak eukitzeko, agintzen degu.

LAUGARREN ATAKA

Gizonak gizonen usterik ezte beifñere galdu bear; baizik palmondoak aizearen ustea duan bezela; aizeak aizearen ustea duan bezelaxe; aldeak zeru-zola urdiñaren uste osoa duan gisa, ala gizonak gizartearen ustea ezte beifñere zalanztan jartzeko premirik izango.

ESALDI BAKARRA

Aurak aurrarengan bezelaxe izango du gizonak gizonaren uste osoa.

BOSKARREN ATAKA

Gizonak gezurraren uztarripetik atereak gelditzen dira. Eta aurreran-tzean ixillik egon bearrik sortuko; ez itz-jarioa geron buruak babesteko artu bearrik ere, eztegu izango. Gizona maierakoan begi argiz exeriko da; bazkal-ondoa baiño lenago, egia maiera ekarriko bai-dute.

SEIGARREN ATAKA

Amar gizalditarako Isaias'en esanera, onela jokatu bearko degu: otsoa ta arkumea alkarrekin joango dira larretara, eta bien bazkal egun-sentitu intz ber-beraren gozoa izango du.

ZAZPIGARREN ATAKA

Urra-eziñeko agindua ematen degu: Zuzentasun eta Karidadearen Agintierria gaurtik aurrera nagusi izango degu. Ta erriaren animan aizetara beti zabaldua egongo pozaren bandera.

ZORTZIGARREN ATAKA

Zillegi ta bidezkotzat emango da, eguneroko ogiak gizonagan, maitasun-señalea agertzea. Baiña batez ere, bioz-beratasuna izan dezala.

BEDERATZIGARREN ATAKA

Edozein gizonak, edozein ordu-tan, soiñeko zuria erabil dezake.

AMARGARREN ATAKA

Gizona, maite duan aberea dala, erabakia gelditzen da; ta orregatik aih zuzen, goizeko izarra baiño ederragoa dala.

AMAIKAGARREN ATAKA

Ezer ezta aginduko, ez debekatu-ko. ez debekatuko. Guzia gure esku utziko da, naiz rinozeronte mutur-adardunarekin jauzka ta brinko egitea; naiz paparrean begoni ikaragarria dedala arratsaldetan ibiltzera irtetzea.

ESALDI BAKARRA

GAUZA BAT BAKARRIK DEBEKATZEN DEGU: MAITASUNIK GABE MAITATZEA.

AMABIGARREN ATAKA

Diruak geroko goiz-eguzkia erosteko ezte inñiz balioko. Dirua bil-dur-kutxatik aterako degu, ta andik aurrera kantatzeko eskubidea ta egun berriaren jaia babesteko anai-ezpata bezela izango da.

AZKENENGO ATAKA

Askatasun itza aitatzea, debekatu gelditzen da. Itzegtetik eta agoen zingira usteletik kendu dedilla itz ori. Emendik aurrera, askatasuna, gauza bizia izango da ta sare-agiria; sua, baia ta gari-aziaren gisa; ta bere bizilekua, gizonaren biotza izango du.

— — —
Orra Mello'tar Thiago'ren golkanta dizdiratsua, munduan degun ederraren, gurenaren, itxaropenaren taupadaz jantzia. Askatasunak, pozak, zuzentasunak bakarrik piztu dezake lurraren gainean zoriona; ta bide batez gizona, gizartea salba dezake bere etsipen eta bear gorritik. Beste guzia: gorrotoa dala, noberekeria dala, apentza ta ben-gaizua, alper-gastua ta abar... Gizaaldi zapaldu, zatitu ta etsipendu baterako bide besterik ez dira. Or-tik ez da beifñere jasoko pake ta anaitasunezko etxerik.

Laiko-batzarraren mezua Sinodo'ra eramatea

Laikoen batzarreti 14 ordezkari yoañ ziran, batzarrean egin mezua, Sinodoari eramatera.

Lenengo, «Veronese» yaunak, go-tzaiengana aurreratu ordezkari ba-koitza; eta gero, itz gutxitan eske-rrona agertu, bai Sinodoak, ere, laikuen batzarrari egin mezuaga-tik baita Aita Santuak igandean, esan alkar-mezagatik. Gotzaien Si-nodoa ta laikuen biltzarra: garai berean egitea, ere, goresgarri ta eskergarri zeritzaion; ta orregatik biotzeko poza agertu zuan.

Gero, «Shields» andereño ipa-rramerikarrak, ordu artan berean laiku-batzarraren maiburu izatea egokitu zitzaionak, ofizialki zekar-ten laiku-batzar-mezuaren zati ba-tzu aipatu zituan.

Lenengo, laikuak jerarkiakin al-karrizketak izatea bear-bearrezko za'a, laikuak ere, ola, arein lan-kideak izan ditezten ta zati gelago ar dezaten Elizaren bizitzan ta au-rrera yoatean.

Bigarren, emakumeen eskugoak, gizonak dituztenekin, berdin-berdi-ñak izan bear dutela Elizan, bai laikadoan baita apaizgoan.

Onen ondoren, Romeo Malone'k mezua eskura eman zion Sinodoa-ren maiburu zegoan «Conway» kardenal irlandarrari ta onek artu

ta itz batzu esan zituan Sinodo-aren izenean.

Ta ofizialkizko egite au burutu-ta, danak, Sinodokoak ta laikuak, nahas-mahasian banatu; ta ordu erdi bat maitasun-maitasunez al-karrizketan egon izan ziran.

Kristauen batasun-eguna. As-teartean, bai goizean baita arra-tsa'dean, kristauen batasuna zera-kusten bilkura blozkor ta onura-tsuak izan ziran.

Goizean, kristauen batasunari buruz, mundu guztiko izlariak yar-dun ziran: Katolikuak, protestan-teak, anglikanoak, ortodokoak, t. a. t. a.

Eta arratsaldean, batasun-eliz-kizuna, Erromatik ateko (extra-muros) Paulo santuaren basilikan.

Basilika onetan bertan iragarri zuan 23.garren Yon'ek «II-garren Batikano» Batzarra.

Bilkura onetan itz egin zutenak ere berdin, hurbira osoko yendeak izan ziran, naiz ta katolikuak ez izan batzuk.

Eta liturjiketari, Hamer Abak, kristauen batasun-zadorlaritzakoak, egin zuan omilian, mundu onetan ez ditugula berezi bear tenporala ta espirituala, esan zuan besteak beste. Kristo dala gure elburu ta marboilla (horizonte); ta Arenga-

nako gogoetan egin bear degula gu-re bizitza; ta saindua dana ta ez-saindua alkargandik urrundu gabe, biak, Arengan, bat egin bear di-tugula.

Eta kristau-sinismenik ezte tene-kin ere, adiskidetasuna ta ondo-etortzea bear ditugula gure bidal-deak, danon artean Kristo'ren erreinua eraiki dezagun.

Asteazkenean, e8-an alegia, ba-tzarkideak berriz bereizteko ta norberaren errialderantza bidea ar-tzeko eguna zan.

Goizean, 3.000 lagun ziran bilku-retan.

Eta alkar-meza entzun ondorean, zortzi mintzaldi aditu zituzten; ta bilkuretan erabili ta artutako erabakien berri eman zitzaion. Da-nak, laikoen eragieraz, Elizaren azal-berritze ta gazte-berritze la-netan ari bear dutela.

Goizeko bilkura orreik, Pablos yaun ezpaifiarrak maiburu ta z-tuan.

Arratsaldean berriz, sugarra blo-tzeta ta poza begietan. Lagun guz-tiei baimena, nai zuten guzia esa-teko.

Eta Ruiz-Gimenez, Madrilleko golikastolan irakasle ta «Paz Ro-manaren» buru ta «Laikoen Ba-tzordearen» kide, ori guztia danak banaka-banaka, artutako eraba-kiak aurreratu zizkien.

Artutako erabakiak Larrienak bost izan dira: gaxoei ta ez-bea-rrean daudenai kasu egitea, estura ta oinperatze era erotarikoai aur-ka egitea, giza-kasta-bereizkeria, emakumearen gora eragiteko ta pakea ekartzeko egiñahalak egi-tea.

Eztabaidak ta eskatimak, luzeak ta batzutan ilun-nahasiak. Eta gogorrak ere bai, Onelako bat, «Txina Komunista» laterri batuen alkargoan (O.N.U.'n) artu bear dalako sezioa. Azkenez etzuan ira-bazi Txina Komunistaren aldeko xedek.

Baita emakumeen aldeko eraba-ki-gai arek ere, bai laikadoan bai-ta apaizgoan, aipatu degun beze-la, eztabaida ta iskanbillak atera zituan.

Eta azkenean erdiko asmora yo zuten: oraiñik eztagoela naiko ika-sia ta barrendua gai ori ta obeto arakatu ta sakondu arte, ez dite-kela ezer esan.

Eta iflorentzako ere gauza erre-za, egin ziran eztabaiden ta artu ziran erabakien kritika egitea. Denporak esango.

Baiña zalantzik ere ez, ondorio aundiak ta on-onak izango ditua-la.

Laikadoa ere mailletan (estruc-turetan) atundu; ta eliz-mailetan tajutu. Denporaz, Sinodoan berean ere: laikoak parte artuko dutela, badira diotenak...

MOTXOGANE

ECHABE

ETXABE' REN

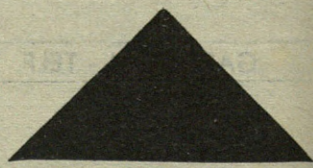
Mueble - Etxea

Fuero'en Enparantza

Urrutizkiñak: 84 10 78

84 11 24

ZARAUTZ

BUEN PASTOR'KO KATEDRALA TA EUSKERA

Orain dala aste batzuk, asteroko ontan bertan ager-tu zan artikulu bati lapurtu diot nere onentzat izena, ondo baño obeti bait-datorkia, etorri ere. Barkatuko al didate nere pekatu txiki au.

Egingo nuke Santa Maria jaun argiak irakurri zua-la «Buen Pastor'ko Katedrala ta euskera» lenengo arti-kulu ura ta ark egiñarazi ziola El Diario Vasco'n ager-tu zan «De la Misa la media...» bere lan egokia.

Onako au zan, gutxi-gora-bera, artikulu orren ma-mia. Elizak, liturjiki-zunetan erri-izkuntzak erabiltzeko baimena ta agindua eman zituanen, gauza ederra ta bearra egin duala. Oraindañokoan etzietela kristauak elizetan ikusten eta entzuten zituztenai bear zan gozo-rik eta onurarik ateratzen. Jaungoikoarekin otoitzean ari geranean, ez dala naikoa, esaten dana buruak en-tenditzea, bearrezkoa dala biotzak sentitzea; ta orta-rako ez dagola amaren magalean ikasitako izkuntza bezelakorik. Eta, ala dio Santa Maria jaunak: aitortu ta eman egin bear zaiela kristauai nai duten izkuntzan otoitz egiteko ta biotzez mintzatzeko ehkubidea. Orre-txegatik eta ortarako erabiltzen dira euskaldunak eta Kastillanoak bizi diran errietako elizetan euskera ta Kastillanua, bi izkuntzak.

Baño, gauzak bear bezela egin nai ez dituztenak as-matu dute azkar asko aintzakia: «Si todos entienden el castellano!» Eta au, goietan, oso goietan dauden jau-nak ere esaten dute, gero!...

Ez da egia, ezta gutxiagorik ere, Kastellanoa guztiak entenditzen dutela. Baño, ala ba'litz ere, ez litzake aintzat artzekoa aitzaki ori; ez bait-da naikoa entendi-tzea, sentitzea ere bearrezkoa da otoitz-orduan. Euskal-dunak ez du Kastillanua sentitzen, Kastillanua lengo latiña sentitzen etzuan bezela. Orretxegatik etorri dira, ain zuzen, aldaketak.

«Dominus vobiscum» itzak zer esan nai duten Kas-tillanua entenditzen zuten; baño ala ere «El Señor está con vosotros» entzun naiago dute; eta aintzat ar-tzen zaie beren nai ori.

Eta ba-dira jendeak, apaizak ere bai, Kastillanuari eskubide ori beti-beti opa diotenak, eta euskerari inñon-dik ere ez. Zergatik ote da ori?

Euskeraz ez dakitenentbat, txarragorik pentsatu gabe, arrazoibide bat ikusten diet ori egiteko: euskal-dunai euskerak egiten dien biotz-ikuririk ez diela be-rai egiten otoitza otoitz izango ba'da, nai ta naiezkoa dan biotz-ikutu xamurra.

Eta euskara jakin eta, berari zorzaion eskubidea er-lijokizunetan opa ez diotenentzat, zer esan? Orlakoak ere bat edo beste ba-omen dira Donostia'n. Oiek zer ote dute? Itxumen pixkaren bat? Gorroto-ikututxoren bat? Nik al dakit!

Baño, beste aitzaki bat ere atera dute elizan eus-

kera sartu nai ez dutenak. Asmatu, moldatu ta esan: dana berak egiten dute. Begira nola.

Lenbizi, euskerazko ez mezarik, ez itzaldirik egiñ ez, beren elizetan, ala nai duten euskaldunentzat. Orre-la, euskaldun ardiak uatu beren elizatik.

Gero eliztar euskaldun oiek, beren larreetan nai ta komeni bezelako zer-janik ez dutela arkitzen, eta au-zoko larreetara alde egin janari egoki billa.

Eta orain or dijoa, ardi oien artzaiak esaten duten aitzaki borobilla:

«Euskaldunak ez da etortzen gure elizara, ta zeñen-tzat egin euskeraz?»

Ederra arrazoibidea! Berak ore a egin, berak opilla erre ta berak jan; eta aurrera lenean, lasai-lasai!

Noiz urte orrela?

Eta bukatzeko, oar bat egingo nuke gauzak bere onean uzteko. Barkatu!

Lengo artikulu artan esaten zan, oker ez ba'nago beintzat, Buen Pastor'ko Parrokian, «Ogi zerutik» eta «Or zaude, Jesus» kantatzen zirala jaunartzeetan; eus-keraz ori besterik ezer egingo ez ba'litz bezela, alegia.

Ez da egia. Ostiral Santu-goizean urtero egiten da euskeraz Pasioko sermoia; neronek ere egin det bi edo iru urtetan; eta ondoren Gurutzbidea.

Eta, ez dakit noizdanik, baño Sortze Garbiaren be-deratziurrena ere egiten da euskeraz, itzaldi-ta guzti. Aidanean, ondo kosta-ta, baño bi edo iru Mariaren Alaba setatik iritxi omen zuten orrela egitea.

Setati izateak ere balio du, beraz, zerbaitetarako. Ea ateratzen diran setati asko, eske-ta-eske, Buen Pas-tor'ko Elizan ere, bai Katedral, bai Parroki bezela, eus-kal-mezaren bat eta euskal-itzaldiren batzuek egiñeraz-teko. Asiera eman diogu guk!

Beste gauza batek ematen dit neri alako bildur pix-ka bat.

Elizkizunak euskeraz egiten asiko ba'lira, inñor gutxi joango litzakela; ta zertarako asi? esango ote duten. Orra beste aitzakia.

Uste det non-edo-non irakurri dedala eta nori-edo-nori entzun diodala artaldeko larogeitamaretzi ardi etxean utzi ta bakartxo baten billa joan zan Artzai On bat izan zala. Eta egingo nuke, etxera iritxi ziranean, Artzai Onari ta ardiari, biai, zegokien janari goxoa emango ziola Artzaiak ardi bakartxo arri.

Gutxi joango lirakela... Eta gutxi oiek, gutxi dira-la-ta, ez al dute beren etxean, berai dagokien larre go-zoa jateko eskubiderik?

ZUGASTI

HERRIAK ETA GIZONAK

nazio-arjeko-unea

GABON TRISTEAK

Kristau demo-
kraziaz berriro

RIKARDO ARREGI

TOMAS LEIARISTI

Munduko giroa beñiere baiño pesimistagoa azaltzen zaigu. Astebetearen barruan berriak etenik gabe sortzen joan dira. Libraren devaluazioa, Grezia ta Turkia'ren arteko burruka Txipre dela ta, De Gaulle'n konferentzia, Mac Namara'ren dimisioa etab. Emendik amabostera munduko gidariak, politikoak edo espiritualak, guztietarako pake agiriak zabalduko dituzte. Nola ta nori sinistuko?

Nahi ezta ere garai auetan denok erromantiko xamarak biurtzen gera. Garai auetan gure mundua paradisu izateko dela etortzen zaigu burura ta lurraren pardisutze ori gugandik urrutiegi ikusten badugu ere amets egitetik ezin igesi.

Esan dezagun, topikoan biurtu den ezkeror, De Gaulle'k ez duela mediorik bere esanak egiteetara egokitzeko. Ala ere bere esanetan gordintasun guztian agertu dirala munduko korapillorik gogorrenetakoak ukatzerik ez. aharrago ta zoratuago dagoela diote. Bere politika, dudarik gabe, Frantzia'n bertan eskuindarra ta kontserbadorea da, jantzi berriekin egiña bederik ere. Atzerri gaietan egiten dituen gauz batzuek (ez noski, esate baterako, Ego Afrika'ko zu-

riei armak saltzea) ezkertiar eta sozialista batek egin behar lituztenetakoak dira. Zorua omen da ori pentsatzea, diote.

Zorua. Lehengo egunean zinean izan naiz. Bere garaiean ikusterik ahal izandu ez nuelako «Zorba» delako pelikula ikusten izan nintzan. Filma zer iruditu zitzaidan esan beharrik ez: paregabekoa. Ez noa ortara, ordea. Filma onen muhikagillea Mikis Theodorakis da. Au, Grezia'n, kartzelan dago. E. D. A.'ren diputadua zen ta Lambrakis gaztedien lehendakaria. Zalaparta aundirik gabe, ixillean, bere posturaren logikan, zutik jarraitzen du. Bera bezela beste asko. Ameriketara, Afrika'n eta gaiñontzekotan. Batzuk, vietnamdarrek, bonbei fronte egiñaz. Beste batzuk ixillean lan egiñaz. Oiek dira realistikak, oiek egiten dute posible gizonarengan sifiñsten jararitza posible izatea. Zoroak dirala esango da ordea. Izan ere gure gaurko gizartean zoroa konforme ez dagoena da.

Pelikularen atzenean Zorba delakoak au esaten dio, gutxi gora behera, idazleari: zuk dana baldin baduzu ere zerbait falta zaizu, zorokeri pixka bat; zorokeriarik gabe ez dituzu lokarriak autsiko.

KOLABORAZIOAK

Neurri berriak eta latzak

Latzaldiak ekonomia zuzentzeko, orixe entzuten da maiz. Neurri berriak dirala eta gure adimen txikiakin gaurko ekonomia-egoera aztertzen ari gera.

Irakurleak ba-dakite oraintsu neurri berriak artu dirala eta neurri oiek diruaren balioa iraun-arazteko dirala.

Ona emen neurri batzuk, gobernuaren eragialari buruz:

—5 Subsekretari, 34 Zuzendaritza Nagusi eta 300 bazkun eta aintzindarigo kentzeko dira.

—Estaduak ordaintzeko dagozan lantsari guziak izoztu eta beste eraldi batzuk ere izoztu.

Zergaren aldetik:

—Zerga batzuk igon eta beste batzuk zeatzago bildu.

—Zerga berriak lurrari ezarri.

—Zerga lapurketea zigortu.

Ekonomi pribatuan:

—Lantsariak eta errentak izoztu. Izotze onek datorren urte guzian iraungo du.

—Diruaren salneurria edo interesa igon.

—Salneurri asko izoztu eta beste baldintza asko ere izoztu.

Neurri oiekin denak gogortuko gera, ekonomia eta gizonak ere bai, noski.

Baiña, neurri oiek egokiak ote dira edo jatorrak, egiazkoak ote dira. Neurri bat egokia izango da, jatorra, jasan aal ba-da, bestela papel ezoa lez biurtuko da eta orainarte bezela ezo larregiak makalduko gaitu. Ezoak, ezo larregiak ez du gogortzen, ezoak dena biguntzen du diruzko arazoetan.

Orduan, neurri bat egokia izateko zer bear du euki? Neurri bat zuzena izan dedin gogoan artu bear ditu gizonaren eskubide guziak eta au beste baldintza asko aitatu gabe.

Baliteke ekonomian, neurri batek eskubide oiek gogoan artzea, baiña astunegiak izatea, gizonak eroan ezinezkoak edo gizatalde bateri bakarrik ezartzea eta beste gizataldea zama gabe gelditzea. Orduan neurri bi oiek okerrak dira.

Zamea, neurri berriak ekarria, gizatalde bateri bakarrik ezartzen zaio, geyenetan gizatalde ugaritsuenari eta gizatalde txiki bat, akullua eskuan, gizatalde zamatuari astintzen dijoa. Orrela, ikusten denez, eskubide denak gizatalde laburrenak dira, besteak, gizonak ere ez dira askotan eta eskubide gutxi daukate.

Baldintzak orrela izanik neurri batzuk artzen dira, baiña zenbat bider alperrikan. Amaika bider egon gera zori berdiñean, neurriak artu eta artu eta baldintzak ikutu gabe gelditu dira. Bear bada, baldintzak aldatu ba-dira era batera bakarrik aldatu dira. Esate baterako, estrukturak aldatu dira aberatsak aberatsago biurtzeko eta txiñorari eskubide geyago kentzeko.

Egoera orretan gizartea ez da aurreratzen. Zama aztunegia ba-da, akullukin edo akullu gabe, gizon zamatu, gaxoa, zamea eroan ezinik, ilgo da edo onenean zamea astinduaz libratuko da.

Gizartea, pixkanaka, pixkanaka, aurreruntz dijoanez gaurko neurriak denentzat izango dirala uste degu.

Denentzat ba-dira, idatziko genduke, Jainkoaren Erreina urbil dagola. Orixen nai degu egunero, Jainkoaren Erreina egon dedilla gure artean.

S. LARREA

Italia'ko kristau demokrata partiduak bere billera nagusia izan du Milan'en. Beste munduko gauzarik ez da gertatu. Onen aurretik egindako biak astinduak izan ziran eta Italia'ren etorkizunerako inportantzia izan zutenak. Kristau demokratak sozialistekin erdi ezkerreko gobernu osatu behar zuten edo ez baizen billera oietan eztabaidatutakoa. Erdi ezkerreko gobernu ori billera oien ondorenean jaio zen eta zutik jarraitzen du gero ta sendotuagoa. Orregatik, ez da ezer apartekorik gertatu Milan'en italiar kristau demokratak egin duten billera nagusian. Bi zera bakarrik jasoko ditugu billera ontatik. Lehendabizi, Moro jaunak, Italia'ko gobernuaren buru egiten duen kristau demokratak bere itzaldian izan zuen antikomunismo gogorren usaia. Gero, kristau demokraziaren egal ezkertiarak partiduan egiten duten paperaz.

Jakiña denez, gerla otzaren garaiak igaro ziran. Ala ere Europa'ko zenbait politikarientzat antikomunismo burrukalari ta gogor bat probetzagarrira iruditzen zaie. Orrela, egun auetan, Frantzia'ko degaullistak bere organizazioa eraberritzeko Lille'n egindako billeraren bukaeran Pompidou lehen ministroak joera berdiña erabili du. Erreinu Batuan ere Londres'ko portuan langilleak, sindikatu ofizialei kaso egin gabe, huelga egin dutenean gobernuan dauden buruzagi laboristak huelga ori komunistak sortutakoa zela esan dute.

Izan ere, Frantzia'n eta Italia'n batez ere, komunista partiduek osatzen baidute benetako ezkertiar oposizioa. Au erreboluziogilleentzat arrisku aundi bat baldin bada ere: xistiman integratzea. Xistimaren ezkerreko muturrean izatea.

Ala ere, beste partiduen aldean, bizkortasun eta sendotasun aundi bat du partidu komunistak. Bestaldetik, zenbait kristau politika gaitan burrukalariago ta sozialistago jokatzen ari diran neurrian kristau demokrata partiduak komunismoaren fantasma indartsuago zabaldu beharrean arkitzen da. Bere indarrak aundiena ortik jaso baidu nunahi: sozialista erreboluzioari fronte egitetik. Ezkertiar eta gazte den egal bat izanaz eskuindar edo zentroko politika egiteko defentsiba dute. Gaur egunean, ordea, ez dute gerla otzeko planteamentuak baliorik. Ba dira kristauak sozialista erreboluzioarentzat lanean dabilzanak, kristau demokraziaren erreformagintza epela onartzen ez dutenak. Katolikoak politikan libertadea behar duela ta ez derrigorrez partidu berdiñ batean lan egin etab. Orrela, giroan ez da arritzekoa Moro jaunak esandakoa entzutea. Defentsiba ta ghetto espiritua berpiztu nahi izatea katolikoaren artean kristau demokrazi erreformagille epelean batasun politikoa berpizteko.

Situazio ortan ezkertiarak, egal ezkertiarak, partidu ortan zer egiten duen galdegin duteke. Partiduari kontzientzi ona eman besterik ez. Onen egal ori bere baitan duela-rik esan bailezake: ikusten duzute, gure artean progresistak ere ba dute bere lekua. Partidua barrutik zuzendu ta eraberritu ditekela uste badute nahiko eskarmentu izateko ordua izan dute. Ori bera da garbi ikusi dana oraingo billeran. Partiduaren barruan demokraziak agintzen duanez bere proportzioa gorde dute. Ala ere gauzak lehenago bezela parraitzen dute.

inter
radio tv

Saltzaillea:

CENTRAL DE MATERIALES ELECTRICOS S. A.

Beste edozein markakoa baiño
iru aldiz berriago ta gaurkoagoa

Ordaintzeko erreztasun aundiak

BERTSO BERRIAK AU MUNDUA!

Isasondo'ko «Ibai-Ertz» datorkigu gaurkoan.
Jeus Lete jaunaren izenordea da «Ibai-Ertz».
Gaurko mundua nola ikusten dun adierazten digu bertsolariak. Bide batez, itz bi ba-ditugu lanak bialtzen dizkiguten bertsolariari esateko.
Egundoko bertso mordo daukagu pillatuta. Txanda zai egon bearrak zerate adiskide maiteok. Astero argitaratzen degu bertso mordoak, baña askoz ugariago dator zuengandik.
Lur gutxi, ta landare asko aldatzeko.
Ezagutu zazute gure ezifia.

ZERUKO ARGIA

— 1 —

Aizak, Ibai-Ertz, mundu onetan
zer zeudek gauzik txarrenak?
—Aitortutzeak sortzen zizkidak
biotz muñetako penak.
Geok agintari nai;
etxe, kanpo ta nunal,
ta gorrotozko barrenak...
Txalagarriak ez dituk emen
datozkigun ondorenak.

— 2 —

Aita Santuak eskatzen ziguk
bizi gaitzela pakez,
bañan gaur egun guda indarra
zegok pakearen ordeaz.
Errespetatzen aztu,
gorrotoakin nastu,
biotzak puzuniz betez,
oiek guztiak naikoa ezta
maitasun arrastorik ezi!

— 3 —

Gorrotoaren mende gizonak
arrokeria nagusi,
lagun urkoa inolaz ere
ezin dek ondo ikusi.
Laxter beratu ura,
abereen modura
ta oinperatuta utzi!...
Gizatasunik eztan bitarten
nola pake onez bizi?

— 4 —

Jaungoikoaren legeak baztertu
zer esanik ez dotriña,
aitortutzea lotsa duk bañan
ori dek egi gordiña.
Alare bestek txarrak
ta onak gu bakarrik
ta gañezka aundi griña...
Oraindik ere konpondu leikek
alkar maiteko ba-giña!

— 5 —

Gure Jainkoak etzizkin egin
gizon arteko klaseak,
alaz guztiak asko gañezka
eta gelago goseak.
Batzuntzako guzia,
Au al dek justizia?
Ta eziñean besteak...
Indar aundirik etzizgu eman
aurtengo jornal baseak.

Peseta ere jaxten ari dek,
au zetorkidak gogora:
Itz politekin ez adi juan
zenbait sendiren albora.
Aurrak sarri, gañezka,
ta nork jaso dek kezka...
Gastuak benetan gora.
Martxa onetan aurki libre dek
pastilla edo pildora.

— 7 —

Amerikano ta rusitarrak
pentsamentu bat buruan:
Beren gizonak lur onatikan
Illargira nola juan.
Ta Txinako gosea
ez duk izan ase,
ta oiek gogoz gastuan...
Satelitetan botatzen dana
artu litekek munduan!

— 8 —

Negu partean futbola zegok
kinielak jokatzeko,
langilearen bizi nai ori
amets gozo biurtzeko.
Joka zazute gogoz
sari ederrak dagoz
bizitza mudatzeko...
Zenbat tonteri asmatzen diran
gizonak engañatzeko!

— 9 —

Batzuentzako zorrotzak zeudek
mundu ontako legeak,
askoren ustez berak bakarrik
bai dituk jaun da jabeak.
Bekoari zigorra
astun eta gogorra
ta eziñean pobreak.
Aztuta zeudek danok gerala
Jaungoiko baten semeak!!

— 10 —

Nere laguna aitortu dizkit
biotzak esandakoak,
goguan izan berdiñak gaituk
beti goiko ta bekoak.
«Alkar maitatu beti
gauza danen gañeti».
Esan zian Jaungoikoak.
Bañan au aztu egin diagu
zorritzarrez mundukoak!!

JESUS LETE
«Ibai-Ertz»
ISASONDO

1.896

1.967

GIPUZKOA'KO PROBINTZI - ERATETXEA

(Caja de Ahorros Provincial de Guipúzcoa)

Zure diru bearretan gure
«PRESTAMEN SERBITZARITZA» (Servicio de Préstamos)
baila zaitzez

Zure baserria erosteko edo obetzeko
Zure Arrantz-Ontzia erosteko edo obetzeko
Aberea —azienda— erosteko edo obetzeko
Baratzeko frutuak obetzeko
Jakinbidean jarri zaitzez Donostia'ko gure
7 ofizinetan eta Probintziako 59 sukursaletan

JOSE ZINKUNEGI'REN OPTICA BERRIA DONOSTIAN

HERNANI, 4

URTIETAN LAN OIETAN OITUA
BARRUAN DANAK EUSKALDUNAK

NERE BORDATXOTIK

Basarri

«ETORKI» TALDEA DONOSTI'RA?

Philippe Oyhnburu jaunarekin izketaldi bat egiteko era izan det oraintsu.

Bere asmoak zer diran garbi agertu zidan. Asmo oriek zuek ezatzea bearrezko dala derizkiot.

Jakiñarekin ezta ezer galtzen, eta ain etxeoko gauzak diralarik, ez litzake barkagarri nere erruz zuek ezjakin egotea.

Mugaz aruztikako anal bat degu Oianburu. Aruzkaldetik bezin ezagun da onuzkaldetik.

Bere balioa aspaldi agertutako gizona degu. Ta baliozko gizonak nunal izaten dira ixtimatuak.

Askoz geiago izan bear luteke bekaizkeriak, inbriak, ainbat toki artuko ezpalu.

Dantzatu ta kantatu egiten dute «Etorki» taldekoak. Ez nolanai, enetxoak!

Ongi egin bearra daukate gañera, ortatik bizi al izateko.

«Etorki» taldea osatzen dutenak «profesionalak» dira; buru-belarri zeregin ortara daudenak; beren lan-saria, jorrala, ortatik irabazi bear dutenak.

«Etorki» taldea 1954'garren urtean sortu zun Oianburu jaunak.

Au da Euskalerrri'ko lenengo talde profesionala. Esandako urte ortan bertan ekin zioten su ta gar.

Euskalerrria'n ezezik, Frantzi zear agertu zuten beren trebetasun arrigarria. Paris'ko «Campos Eliseos» antzokian, Teatroan, agertu ziralarik, frantzes kritikoak zerutaraño jaso zuten «Etorki» taldea.

Geroztik, «Etorki» ez tira gelditu, jo batera ta jo bestera.

Paris, Londres, Mosku, Amsterdam, Belgika ta abarrek ba-dute talde onen berri.

Azken ibillaldia sei illabetekoa izan dute.

Itali, Yugoelabi, Grezia, Turkia ta abar pasata, Beyrouth'eraño junak ziran. Amasei naziotan izanak dira, ta lan egiñak. Nazio oietako batzuk Afrika'ri dagozkionak; besteak Asia'ri.

Euskal dantzak eta euskal abestiak izan dute za-balkunde ederra «Etorki» taldeari esker.

Orain, Oianburu jaunak, atsedendaldi bat artzea erabaki du.

Beste era batera esanda egokiago litzake. «Etorki» taldeak eztauka atsedentzerik. Batetik bestera ibiltzeari pixkatean utzi. Orixe bakarrik.

Emendik urtebetera berriro Paris'ko «Campos Eliseos» teatroan azaldu bear du «Etorki'k».

Oianburu'k, euskal dantza ta abestiak berritu egin nai ditu azalez, lengo mami bera izango badute ere.

Ori egiteko, ortara irixteko, atsedendu ez, baña salatu egin bear gogotik.

Gaurko egunez, Oianburu'k egoki zion bezela, mundu Teatro aunditara eztago nolanai juterik. On-do ere ondo gertutu ta prestatu bear da ortarako. Lei edo konpetentzi gogorra dago bateko ta besteko taldeen artean.

Zein baño zein bizkorrago ta laloago azaltzen baitira!

Teatro aunditara dijoan jendea ezta edozeln moduz kontentatzen.

Onetik onera ari da ikusten eta txalotzen. Erdi-

purdikoak eztaukate luzitzerik eta aurrera irteterik.

Euskalerrria'n igaroko duten urtebete ontan, Oianburu'k eta bere mendekoak ba-daukate galtzak bete lan.

Dantzari batzuk artuko lituzke pozik. Pare bat mutil eta iru neska. Garboa ta egokitasuna izan dezatela; artarakoak izan ditezela.

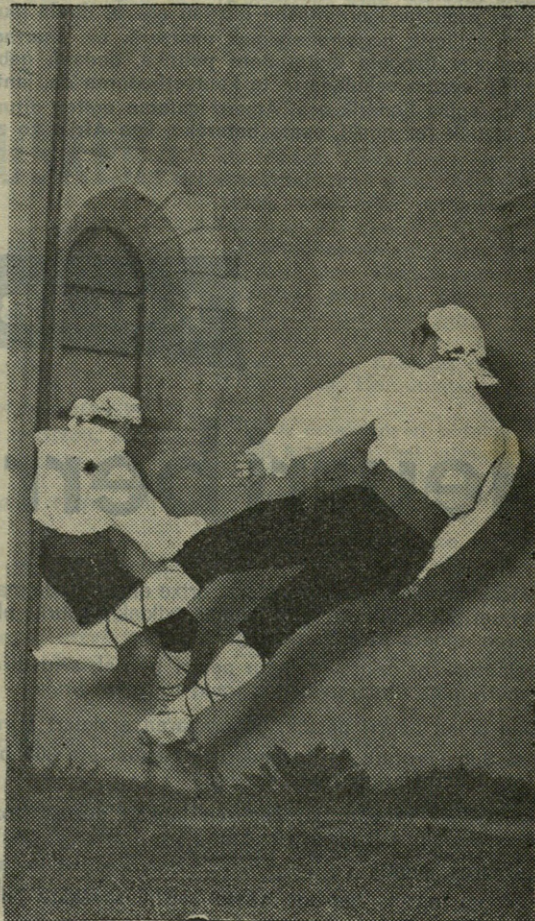
Artu- eman ugariak nai ditu Oianburu'k emengo jendearekin.

Batez ere artistekin: musikarri, pintore, eskultore ta abarrekin. Askok argitzen da bat danen irizkiak entzunaz. Al dan txistulari geienekin itzezin nai luke baitere.

«Etorki» taldea, mundu zear ibiliko dan euskal enbajada bat baita.

Gure erriaren izena eramateko, gure artista aundien laguntza on litzaiok.

Urtebetean bear bezela gertuturik, mundu zear ibiltzeari ekin baño len, Euskalerrria'n bertan azaldu nai luke lenengo «Etorki» taldeak.

Goiko argazkian «ETORKI'koak» egiñaldi batean. Bekoan berriz, «Kaxarranka» dantzatzen ikusten ditugu.

GAZTE NAIIZ

Intelektualen betekizunez

Le Clézio frantses idazle gazteak, Sartre'ri buruz berriki mintzo zalarik, egia haundi hau esan zuen: «Les mauvais livres sont peut-être avant tout des livres inutiles». Liburu txarrak ez dira beharbada alperrikako liburuak baizik. Eta ekin zuen: «Le génie est peut-être tout simplement la plus grande adhésion au contrat social». Eta nik hunela bukatuko nuke: alperrikakoa izatea: horra hor euskal intelektualen arriskua.

Zalantzarik ez dago: euskaldun intelektualek gure herriaren katramillak eta sofrikariak bizi behar ditugu gugan. Gure liburuak geure garaieko liburu izan behar dute. Gure liburuak eta gure eginkizunak gure herriaren lekukotasunean eta laguntzan egingo ez bagenitu, alperrik idatziko genituzke. Gure herriaren lekuko izan behar dugu.

Zer behar da hortarako? Zer egin behar du euskaldun intelektualak? Gure herria barnetik eta sakonki ezagutu: gaurkoa eta atzokoa. Intelektual batek argi egiten lagundu behar du, eta huntarako bere herria eta bere mendea eza-gutxu behar ditu: ezagutu, maitatu eta nortu.

Sartre'k nortu egin ditu bere buruan, zion Le Clézio'k, azken urte hauetako problema nagusi guziak; eta horrek egin digu eredu eta irakasle.

Zer esango dugu, beraz, gure intelektual «abstrakto» batzuek? Zer esango dugu gure herria nortzeko asmorik ere ez duten horietaz? Zer esango dugu «egunon» oraindik esaten ikasi ez duten alienatu horietaz?

Sartre'k, esate baterako, frantses gehienek baiño lehenago goraiatu zuen arjeliarren eskubidea. Ez ezinbestean eta marmarka; ausarki baizik, eta arjeliarrak berak baiño lehenago hein batean. Viet Nam'go arazoan ez du itxogin aurten arte.

Gure arteko erdal sasi-intelektual horiek, ordea, ezinbestean, taktika hutsez, eta gure herriaren atzetik guztiz, gure euskaltzalasuna nondik moztuko eta lardazkatuko ari dira eriosuhar. Gure herriaren aurretik jarri beharrean, arrastaka ikusten ditugu, herriaren ideien aurrerapena nola edo hala frenatu nahiz; «esencialismo», «klase», «Europa», «sozialismo», eta asma ahal ditezkean aitzeki guziak batera erabilliz, euskal kulturatik at eta kontra jokatzeko. Gure arteko izurrite sasi-jakintsu horrek alde batera utzi nahi du hizkuntza, «burgesa» dala esanez (??); eta gure Kondalraz ez du ezer jakin nahi, hau «erromantizismoa»

dala esanez (??). Izanaren eta Kondaira-nahiaren kontra jokatzu, Euskal Herri «berri» bat nahi omen dute. Zer pentsakera eta ze debru ekarriko ote digute haiñek? Nondik nora izan ditezke horiek «gure» intelektualek? Nondik nora izan zitekean Soustelle arjeliarren intelektual bat?

Gure herria gaurkoa da, bai; baiñan atzokoa ere bai. Zumalakarregi, Santa Kruz eta Etxahun herrikide ikusten ditugu: beren arteko eta geurekiko ere bai. Ez gera lehenengoak eta ez azkenak gure herria, nork bere gisara, maitatu dutenen illara luzean. Kapitalismoa dala-ta, ez dugu gure herriaren Kondaira beste alde batetik eteten edo apurtzen lagunduko: herri bat ez da belauñ bakar bat. Gure herria ez da gizon kopuru edo mordo abstrakto eta koloregabe bat, produzioan ari, kultura batean ere maitu dan alkartasun bat baizik.

Gauza txarra da, ez da dudarik, intelektual bat alperrikakoa gertatzea. Baiñan intelektual batek herriaren kontra jokatzek ez du barkaziorik; eta alperrikakoa izatea baiño aisa larriagoa da.

Gure herriaren Kondaira, hain zuzen, intelektualek idatzi behar dute. Orain arte, eta anitz arrazoin ezagunengatik eta ez beti euskaldunen eskukoak, Kondaira hori ez dago egiñik, atalka eta erdizka baizik. Bidezkoka ote da gure intelektualek Kondaira egin behar horri uko egitea? Ez ote dute esan bada herri bat «es un conjunto de hombres en una tarea concreta»? Era berean gure Literatura ia-ia hasi gabea dalarik, ez ote dute esan «la lengua no es un concepto previo»? Zer intelektual-kasta dira «abstrakto» alzun horiek?

Gure herria langilleek osatzen dute, bai. Herriari ez ikusia egingo liokean sasi-intelektuala onartu eziña izango litzake; eta horrelakorik zerbaiz izan bada, kontra gaude. Gure herriarekin bat egiten ez badugu, gure herrira arras ez bagoaz, gure marfillezko dorrean egoteari atxikitzen badiogu, herriak ez-ikusia eta ez-entzuna egingo digu. Gure garaieko eta gure herriko abots, ispillu eta argi izan nahi dugu hain zuzen.

Baiña herri abstraktori ez dago; eta gure kulturen erro-tik itsasten ez dan pentsakera, txit hitz jakintsuak erabiliagatik ere, alperrikakoa ez-baiñan arrotza eta kaltegarria izango da.

Erkatzutako ahal dugu garaiz!

LARRESORO

INTXIRIBIT'AR DUNIXI

Baltzak eta zuriak

Bizona ezta ezagututen bere on eta txar egiñetan baltza edo beste margoduna dan. Gaiztotasuna edo ontasuna ez dago kolorean. Baña bai bere barruko asmo eta griñetan.

Azal baltzdun gizona ameriketara esklabo bidez eruen dabe, Esklabo onen saltzalleak euron anai baltzak ziran; baño zuriak, euren azala euki ebanak, erosle.

Gizon baltza lanerako eruan dabe norteamerikara. Geyenak erri andi onen ego aldera, ango lur jaubearen lanetan jotatuteko.

Gizon onek, eziran euron buruaren jaube. Bizia; ale-giña; eta eurok ziran gustia, jaubearenak ziran. Langille baltz onen izerdiaren alde, miserikoa alagor edo jateko utza zan. Abere edo animali antzera bizi ziran.

Askatasunik ez eutzien emon euron izateari, Yankitarak eta Konfederatarrak guda izugarritzko bat egin arte. Ordu ona zan esklabo arentzako gerrate madarikatu au.

Gerria amaituta, askatasuna emon eutzien esklaboari, bai. Baño zelako bizi bidea izan dabe askatasun orren ur-rengo? Or dago oiñ eun urte aretatik onantza, norteameriketarrak daukoen arlorik latz eta benetakoa. Areri, gizon baltzari, eskubide bardiñakaz anai izena emotea. Baño anai izena, era gustietako eskubideakaz. Bai zera. Norteamerikan edozer jasoten da.

Aikaitz edo paradojarik asko ikusten da ondasunez beterik dagon lur alde aretan. Ongille edo filantroporik asko bai dira erri onetan. Ezin ukatu: baño gizon txarrik be ugari dira bertan. Ostantzian begiratu non loratu diran «maffia». «Klus Klus Klan», «Ganterrak», eta olan onen antzeko bazkun illunak. Eta, iñun agertuteu ba'dira mai-tasun ta bardiñ aldeko asmoak... zenbat aurkakoak be izan dira: erruki gitxi edo bapez agertuten ebiñak.

Antxiñakoak erakutsi euzkuen, zugatza, beste gauza askoren artean, gaztetatik zuzendu bear izaten dala, os-

tantzian, apurtutako arrisku andia egoten daal. Eta egi sakona izan be.

Norteamerikan, baltzari ez gorriari, ez deutzie ezelako maitasunik izan. Eta al'balei, laster izkillu bidez estalduko leukie arraza oneik euren begien aurretik. Erakutzie beintzat olan ikusten dogu. Azal gorriak «reserbatan», eta azal baltzak, «ghetto» izena dauen tokiyetan. Kolore bi oneik kayolan barruan.

Baltza edo gorria, anayak izaten dira norteamerikanuen-tzako gerra orduetan edo deporte gauzatan. Baño eskola-tan; hospitalatan; trenatan; bar eta ziñetan ez diraz izaten anayak. Baltza zeñ gorria, beko arraza da. Argitasun bakoa. Loya eta gaiztoa. Errukirik merezi ez daben giza-semea. Diñogun au gaur arte olan ikusi dogu.

Egia esateko ez dago eskubiderik arraza oneri egiten deutziena norteamerikanotarrak. Eta gitxiago kristotarrak dirala diñoen erriak.

Gaur asarre dira baltzak. Nor da errudun? Baltza? Zuria? Neu beintzat baltzaren alde nago.

Urria ezta naikoa erri baten zoriona yesarteko. Orrez gañera beste gauza batzuk bear dira: bardintasuna era gustietan.

Gaur norteamerikanoak larri dabilatzaz edozer egiteko asmoetan baltzaren alde. Onentzako lana; ikastolak; alagor obiak, eta beste bear diran gauza gustiak. Eta orañarte zer? Ez ete dira lengo baltzak onek gizonok? Ez gizona: Iñori eziñ yako ezelako eskubiderik kendu. Gizonak, kolore ez bardiñak euki arren, danok gara bardiñak: Jakintsuak eta ez jakiñak. Baltzan eta gorriaren artian bakarrik ez dagoz ez jakiñak. Zuriaren artian be makiña bat ez jakiñ eta gaiztorik asko dagoz.

Norteamerikak, ba, bere diruagaz iñongo erriaren eze-lako gauzetan sartu barik oba egingo leuko bere etxea arregla ba'leukie. Dirua ezta bakarrik errietara eruan bear dana, bakea, maitasuna eta lana baño.

Katolikoak sosialis-takin artu-emanak

Egunetik egunera, sozialismoaren izena lur artzen di-joa. Egihonek ba-dirudi oso larritzen dituala zenbait kris-tiñau. Larritasun horrek berak, sindikatu eta langille auzie-tan ibazi-gabe, borondate onez, justizia'ren alde dabilatzan langille katolikoak larrutzen ditu. ¿Etzuan esan Aita San-tu Juan XXII'garrenak bere enziklika Pacem in Terris'en, ba-dirala ainbat arazo, ainbat lan, katolikoak bai sosialis-tekiñ, edota nornai gizonekiñ batera egiñ beharreko eta egiñ lezaketenak? Orain ogeitamar urtetik gorako menta-lidadea daukate nunbait.

Ogeitamar urtean ludiak aldaketa aundiak egiñ ditu, siñiskeri asko txirtxillatu eta gizapideak zeaztu. Eliza be-rak ere, Batikano'ko bigarren Batzar Nagusian, ez-ditu akats gutxi azterkatu, apal barkazioa oroz eskatu eta be-netako bidera berriz jo.

Gaurko kristauak ez-daukate zergaitik zalantzan bizi sozialismoari buruz. Elizak garbi erakutsi du, marxismoa-ren pilosopia, materialismoa, bere irakaskintzan duan so-zialismoa, katolikoentzat eragotzia dagola.

Baña ba-dira sozialismoak, metafisika gaiak utzita, bere egiteraua edo programa, gizonaren berezko eskubideak zai-tu eta aurrera atera nahi dituztenak, adibidez, alobera obeak, zar-sari eta seguru naiko, ikastola eta goiko malla-ko irakaspede duakoak, erlixio, politika eta sindikatuen askatasuna...

Olako programa eziñ esan, katolikotasunaren muiñ za-ti berezia ez-dala, eta ola izanik ¿nork debekatu sozialista izatea? ELIZAK EZ BEINTZAT.

Elizak debekatu duan sozialismoa, orain ogetamar urte, orañ eta beti sozialismoa sortu zanetik, sozialismo-materia-lismoa izan da. Aintzakotzat ezditugu artu bear, apaiz bat edo bestek geyegikerizko arduraz aotu zitun edo ditun "aldrebesleriyak".

Integristarik sutsuenak ere, ez-det uste izukeririk egin-go lukenik, bai sozialista, bai beste erlixio gabeko ideak dituzten gizonekiñ bat egiteko, empresa batean, edo diru ugari emateko perspektibak litukean irabazpidean.

¿Zergaitik ba-da ainbeste kezka eta purrustada, sozia-listekiñ edo beste edozein istekiñ lege eratsu eta zuzenen ondoren lankide diren langille katolikuei?

Urrunetara jua barik, or dauko bere etxetik urre norteamerikanoak arlo ederra lana egiteko: Ego-Amerikan. Aren gosea eta ez-barditansuna kenduta: Norteamerikata-ren mallera igon erasota. Lan au, ez egitekotan, itxi azke beste erri batzuk lagundu deutzoen egoamerikari.

Ikusten gagoz gaurko munduan, erri bik aginduten da-bena. Eta beste erri gustiak bi erri andi onen bildurragaz bizi dirana. Ezta ori benetako bidea mundu obeagoa arre-glateko.

Negarra; eriotzea; apurtutzea dabil munduko leku as-kotan. Norteamerika eta Rusia konponduten eztiran arte, beti izango dau gizonak asarrea. Gorrotoa.

Gaurko gizonak egarri asko daukaz. Lenengo Bakeare-na, eta bake onegaz batera anai izateko diran Justizia; Askatasuna ta Bardintasuna. ¿Errez sortuten da gerra: ba-ño ze gatz izaten da bakea lortutun!

Zoritxarrik geyenak munduko toki askotatik kentzeko, gizon osoaren egikerarik onena auxe izan biar litzake: ERRI GOSEKILL eta ATZERAKORRARI lagundutea bai diruz eta bai teknika bidez. Erakutsita zelan erriaren bi-zitzia eratu. Ori izango litzake erri andiaren egikerarik on ta garbiñea.

Norteamerika aberatsean, be, «etxe utsik ba'dago, an edo emen, ezta faltak gerra utsa». Eta olan da izan be: batzuek onduegi bizi, eta beste batzuek, abereek eurek baño be txarrago.

Gure ba d be norteamerikatarrak eta baita rusitarrak be ezelako gauza onik egin munduan, ori da: LAGUNDU ta erri gosekil eta atzerakorrik, betik gora, ALTXATEN arma barik, lanagaz eta argitasunagaz.

Itzak, aixiak eruaten dituz: lana da geratzen dana, egia da ta. Eta bide au ez artzekotan eta asmo onek baztertu, erri andi oneik ez dagiela esan BAKE zaleak dirala, guzurra da ta.

URKIDI

(2'garren orrialdetik)

Meza ondoren Alkartasun Etxea' ren bendizioa izan zan ta an berri-ro bertsolariak beste bertso ederrak abestu zituen, baita ere dantzariak egin zuten bere saioa; gero danok abestugundun; ango dantzak ango poza...!

¡Nola ez da egongo poza ta alaitasuna geure abestiak eta bertso ederrak aitutal ez alda ba gure biotza lasaitzen?

Guk emen bear deguna da denok gure aldetik zerbait jarzia olako zerbait berriz izan dedin ta orretako bear dana; alde batetik zarrak lagundu fasilidadea eman ta animatu gazte jendeaari olako giroak preparamen, baita ere kultura alde; zergaitik badakigu kultura gabe ez degula ezertxore egingo; ta gazteak utzi alde batea ezin ikusiak zergaitik danok danok daukagu bai ona ta bai txarra, eta alkatu danok; orrela egingo degu zerbait ta goratuko degu gure Erri maitea.

Jarri dezagun gure bodondatea ta danok gure Arbolan Santuan azpian besarkada bat emanez anayak gerala esateko mundu guztia, gure zarrak egiten zuen bezela; orrela danok alkarrekin eukiko degu beardand indarra.

Ez nuke nai amaitu esan gabe Alkartasun Etxea oso txoko pollita dela ta ederki jarrita-dagola; Zume-ta'k or utzi du eginda bere obra ederra; txalo beroena danori.

J. EGA

GETARI

IKASTOLA

Ez zorionez Betarin erderaz asko egiten dalako, baña gure aurrak beste mundu guziko aurrak bezela beren izkuntza bat irikiko du. Bertan ikasketak egin nai ditunak eman izenak komisiokoei kontuan izanaz IRU ta LAU urteko aurrentzat dala oraingo. Badakigu urteko urteetan aunditxeko asmoz dirala ta guk opa diogu iritxi dezatela gure Erri ta izkuntzaren bizitzarako.

Baña ez bakarrik ikastola. Baita ere TXERU'ko komisioko eratu ditut bi txapelketa aurtengo Gabon jailetako. Bat Kuadrillen artean egingo dan Abesti txapelketa sari onakin. Besteak: 11'garren Jayotzen Txapelketa igaz bezela Nazimientuakin ibiltzen diran aurrentzat. Bi txapelketa auen arauak edo reglak errian zabalduak daude.

Urtero bezela aundiki ari gera ospatzen Sortzez Garbiaren bederatzurrena, Bertan itzeginen digu Ramon Aginaga Apaiz gazteak.

SORALUZE (PLASENTZI)

ARANTZAZU PARKEA

Nor ez de gogoratzen Atxotegi etxeetako tarateaz, ibaialdara zijoan lurbera besterik etzana baña bai umeentzako arrisko aundikoa?

Gaur tarte ura «parke» polit batean aldatuta dago ta auzo orren apaingarri da.

Txurruken auzoko gurasoak ba zuten kezka tarte ura burdin-sare itxitzekoa. Orretarako, billera baten ondoren, Udal-etxeari eskatu zioten baimena.

Geroago, obeto pentsatuaz, burdin-sarea baño zerbait geyago egitea erabaki zuten.

Erabakia aurrera eramateko dirua bear ta auzokoak emandakoa etzan naikoa. Udaletxeak ere diru laguntza ematen diote.

Auzoko guztiak jo ta ke lan egin bearean arkitzen dira, lantegietako orduetatik kanpo, gabez, opor-egunetan...

Batzuek aspalo (hormigón) egiten, besteak landareak sartzen, ura botatzen... danak zuen zeregiña.

Orrela, gure Zaindari Arantzazu'ko Ama Birjiñaren egunerako dana gertu zegoen. Egun artan, erriko agintariak aurrean zirala, izena ematea ta gure Amaren irudia jartzea egin zan.

Alkartasunaren egintzak orrelakoak izaten dira. Gure zorianik be-roenak Atxotegi'ko bizilagunei.

Ikasbide ederra beste erriarraz-tzako.

SORALUZE'KO AMETSA'REN BERRIAK

Bazkuntza onek aukeratuta talde bat Bergara'n ari da Yon Oñatibia jaunaren ikaskayak jarraitzen. Ikastaro au da irakasleak gertatzeko; ondoren irakasle egiteo asmoan,

euskeraz batere ez dakienekin. Ondoren berriz beste talde bat aukeratuta joango da, Euskaltzaindiak Alfabetiziorako antolatuta daukan ikastaroa jarraitzera. Ikastaro onek ere, asiera emango dio Bergara'n, datorren Ibeltzean.

Ikastaro onetan gertatzen diran irakasleak asiko dira, euskeraz itz egiten dakitenei, euskeraz irakurtzen eta idazten erakusten.

Oso ederki erizten zaigu gure Soraluze'ko Ametsa'ren asmoak. Or dago lan egin bearra, or; gure izkuntza zarra galdu ez dedin.

TOLOSA'TIK ERAKUTSI EDERRA

Ill onen 30'an atsegindu gera Loyola'ko irratitik entzutean nola Tolosa'ko Udal-etxeak ikastola bat jarri duan, iru urtetik zazpi urteraño meak euskeraz ikaskayak jarraitzeko.

Ikastola au Udalaren babesean dihoa ta ez dute ezertxo ere ordaindu bearriz izango Tolosa'ko gurasoak.

Ba dute Gipuzkoa'ko Udalak nola jokatu bear dan nora begiratu. ZORIONAK Tolosa'ko Udalari!

KARAKATE

AZPEITI

ERRIKO ERREBISTA

Orañi illebate batzuk dirala, gure errian O. A. R. GI'ren babes eta illeroko bezela errebista edo aldizkari bat ateratzen asi zan. Baña bi zenbaki atera dituzte ta ortik aurrera ez da geiago azaldu, eta kontuan izan xei illabete igaro dirala aurren artan zuanetik.

O.A.R.GI'koak diote, berak zuten tresna aberitua gelditu dalako omen da ez ateratze ori, orregaitik tresna berria ekarri zai daudela berriro urtearen asierako beintzat ateratzen asteko.

Dana dela, uste degu erru bat izan dutela aurretik kontuan ez dituztelako atera, alegia, ardura gitxi izan dutela.

Eta esperientzi onekin jabetu diran ustean, iruditzen zaigu aurrera ateratzen duten ori, jarraipena ziur izanik izango dala.

IGANDEETAN

Gure errian ere beste erri askotan bezela igande arratsaldetan musika egon oi-da gaztediak dantzan egin dezan.

Orañi arte g'tan bakatu oi zan (neguan beintzat), bañan gazteak gustora ez eta udal-etxeak erabaki zun (orañi denbora gutxi) 11 arte musika jotzen jarraitzea. Ortarako 10 pezeta gazteak oradindu bearko duan kondizioa ipiñi ere bai.

Jakiña erabaki onen aurrean gazte asko, ez dira ados, eta itxilluak ere izanak dira, zergaitik, ez dutelako ondo ikusten dantza erriko batean zer ordaindu bear danik. Au, esaten dute, Udal-etxeak musikakin zuzendu bearezko arazo bat dala.

Guk ere iritzia ematekotan esango degu, oso erabaki jatorra iruditzen zaigula 11 arte dantza egotea, orañi musikoak diru geiago eskatzen badute, Udal-etxeak erriaren izenean (beti orrela jokatu bear du eta) ordaindu dezala.

ZINE FORUM

Beste urteetan garai ontarako «Zine Forum» antolatzen ibilli oi dan taldea zerbait egiten asia izan oi da, edo ta bestela zerbaiten berri jakin izan degu beintza, aurren ordea ez da ola gertatu, zine forum'en gaiñ ez degu ezer entzun. Bear bada onuzkero askok galde-tu dute zer gertatzen dan.

Talde ontakoak diotenez au da gertatzen dana. Jendeak zine-forum izatea nai du, bañan au antolatu ta aurrera eramateko erresponsabilidade ta ardura, iñork ez du bere gaiñ artu nai, ta ez da ere onetako laguntzarik eman. Au onela, ez daukagu ezer egiterik.

Erriko gazteak dei egiten diogu, gure artan benetako zine-forum bat, antolatzeko bear dan laguntza eman dezaten.

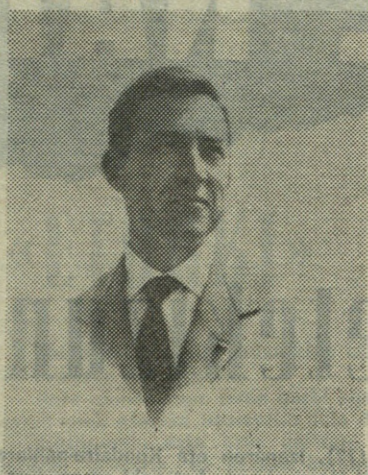
O.A.R.G.'tik

Talde onek denori jakitera eman nai dizue beste urteetan bezela, aurren ere, bere lendakari ta gañerako junta aldatzekotan dala. Onetako aurrez adieraziko ditugun egun ta orduan izango da billera nagusi bat. Denori ta batez ere sozioai dei egiten zaie, billera onetarako, bertara joan da, beren iritxi eta asmoak azaldu ditzaten.

EUSKAL ZALEAK

BIZKAIA

DURANGO

AIZPURUA MUGIKA'TAR IÑAKI

Bizitzaren urterik ederrenetan joan jaku euskaldun aundi bat: Aizpurua Mugika'tar Iñaki. Gaztetatik giñan lagun. Eibarren jaioa, eta nago urak eukazan bere nortasun aberatsean. Gure gerratea zala-ta, Durango etorri zan gurasoekin, eta emengo be gauza askotan egin zan, lenagoko durangoar euskaltzaleen tankerara eta useriora.

Ixurtzan eukan burdiña urtzeko ola aundia, eta berak egiten eban naguzi ta zuzendaritzako bearra. Eginbear orretatik kanpora, etxerako eta euskal-jakintzarentzeko izaten ziran bere ordurik geienak. Deustuko Unibersidadean egin eban lege-gizontzarako ikastekak. Pintatzen be ikasi eban, Zubiarre-Balendiñ pintorearekin.

Galdakanoko Dolores Bilbaogaz ezkondu zan. Ezkontza zoriontsuagorik aurkitzea ez da errez izango. Sei seme-alaba euki dituez: Xabier, Amaya, Yon, Yoseba, Iñaki eta Libe. Seirak ikasi dabe euskeraz berba egiten. Euskaldun izenagaz gel-ditzekoa ez zan izan be gero Iñaki: benetako euskalduna izan da be-rra, eta oso osoa izan be. Beste ain-beste ezin leike esan gaurko duren-goar askogaitik: asko ta asko dira erderara doiazenak, bazterrean bertanbera itxita gure benetako izkun-tza, euskerea, zorionez euskaltzale pillo bat badago be.

Euskalerriaren jakintza-gaien au-

reratzegaz be asko arduratuten zan. Batzarretara eta eginbearretara be al eban guztietan joaten zan, batez be Bizkaian egiten ziranetara beintzat.

Euskaldun jakintsu askorekin zan adiskide. Museuliburutegia deitzen deutzot nik beren etxeko gela nagusiari: dana liburu, oial-pinturaz eta burdiñ-urtuegiz egiñiko taillue-kaz beteta. Zenbat euskal-liburu! Bai, Iñakiren antzeko beste euskaldun jator asko etorriko al da gure erriko gazterien artean...

Eztakit esanbearrik badagoan be, baña benetako kristiñaua genduan Iñaki. Etzan izango sankristerijako gizona bear bada, baña itsutasun barik be erlejiñuaren legeak artez gordetan ebazan gizona bai.

Alde askotatik begiratuta, eredu-tzat artu geinken gizona izan dogu bera, eta zalan-tza barik artu be.

Durango aldetik urriñi bizi banaz be azkenengo urteetan, gaztetako urteetako moduan gorde izan dogu adisgidetasuna. Ordu kontauetan ni beti Durangotik igarotze bakoitzean, baña al izaten neban guztietan agurtzen neban. Zubiaurre-Balendiñ ill baiño ille bete batzuk aurretik igon geiñun biok Garayra, eta a izan zan gure azkenengo agurra euskal edertilari ta adiskide aundia-ri. Andik urte betera edo bira, Mañariko kobetan ebillen Barandiaran On Joxe Miel, eta biok joan giñan aregana be. Alemaniara joan zan batean be alkarregaz egon giñan Irunen.

Biotzeko gaitzagaz ibili da makalik urteotan. Bartzelonan egin euztizen operaziño larri bat, eta ondo urten eban. Gixtien uste izan dogu-nean joan jaku orain.

Goiñan bego, benetako adiskide ta danontzako eredu izan jakun Iñaki. Laster arte, lagun on.

N. ALZOLA

GALDAKAO

ENE LANTEGITIK

Beste egun batzuetan lez, Bilbao'ra juan biarra izan neban orain egun batzuk, gure erri ontatik bertara, Bilbao'ra egunero dabillen belbil nagusian. Ni sartu-ta laster, sartu zan sasoiko gizon bat, txokor andi bat ezpanetan dabela, aldi baten Gernika'ko bultziak baño ke geiago jaurtiten dabela, eta, ain zan asko ateraten eban keia, irigi egin biar izan zan pixkakat beren inguruko leiua, keiak urten daien. Ain-da nazkagarria keiaz beterik daguan belbilla, eztakit zergaitik eztaben gal-erazoten orretarako eskubidia dau-kenak.

Eztakit txokorra erretan oianak

laprazt egi-ebalako edo beren al-buan oian batek ikutu leutsalako, baña, txokor ori leiotik atera, kan-pora jauzi zan; da, an asi zan ga-rrazika gizonetzkoa belbilla be ge-ratu gurian bere txokorra arrapa-tzeko asmuz. Orretara ikusirik, be-ren aldemeneko batek esan leutson pixkat baretu al'baeben.

—Gizona, etzaite txokor bategaitik arritu, aurkituko dozu beste bat eta.

—Baña, habanoa izan-dal

—Eztuko ardura, Bilbao'n zenbat nai «habano» erosi ta erre zeinkez iñor aspertu barik, Fidel Castro ber-bera gura badozu be bai.

Esan dodan zalaparta ikusi-ta go-goratu nintzan egun baten zenbatu eustan ipui edo jazokun batatz: Egun baten, sartu ei-zan era oneko jaun bat Bilbao'tik Madrid'erako bultzian, la jesarri zan beren jar-lekuan adibide guzti az: bultziaibil-ten asi-ta laster, atera eban beren zakeletik «pipa» eder bat, bete erre-kiñaz, tabakuaz, piztu-ta asi zan kia pizkat ateratzen, idazti apain bat irakurten eban bide batez.

Zalduna'ren aurrez-aurre, antzi-ñatxu gazte izaneko anderañu bi oiazan txakur txiki ulletsu bat «lu-lu» edo esaten dautsen bat euren tartian dabela. Nozian bein entzu-ten ei-eban jaun orrek «hay que as-co» esaten emakume aei, baña, be-rak, gizonak ezaban uste beragaitik, berak egiten ebana gaitik esan biar ebenik eta, nasai oian. Alango baten, anderañu aietako batek ken-du leutson musturrian eukan pipa-ta, zapa jaurti eban leio'tik atera. Gizona, etzan asi dedarrez, begira-kun zorrotz bat egin eutsoen ema-kumeai-ta jarraitueban irakurten.

Pipa barik geratu-ta laster, txakur txiki ulletsua «lu-lu», gizona'ren oñetara eldu zan da, «tzapa» oratu ta irrintzi'rik egiteko asti ba-rik tzazl pipia jauzi zan leio bertatik atera jaurti eben: Ori ikusi ebe-nian anderañuak, asi ziran garrasi-ka txakur koitadua barik geratu zi-rala-ta. Orduban gizonak nasai-na-sai esan eutsen: Ez larritu emaku-miak, txakurra nire pipia'ren billa juan da-ta. Ja, ja, ja.

EZKONTZA

Azilla'n 19'gn. ezkondu ziran Zuazo-Galdakao'ko Barbara Donian txadonan, Orue eta Ealo'tar Erro-se-Miren da Torrezilla'tar Kepa-Mi-rena neska-mutil gazte alaiak.

Eztegu edo ezkontzako ozteran-tza, jatordua, ain ospetsua egin-dan «Andra-Mari» erriko jatetxian euki eben, da ondo euki be. Gure zori onak, ZERUKO ARGIA'ren bitar-tez, ezkon-barri ta oien gurasoei.

BASA-JAUN

CAJA LABORAL POPULAR

(LAN KUTXA ERRIKOIA)

— DIRU - PRESTAKETA ELKARTEA —

Ourrezki kutxa onen laguntzak: — gizarte-saillean

— diruketa-saillean

— lantegi-zuzendaritza saillean

ZUK AUERRERATUTAKO DIRUAREN BIDEZ, LANGILLE ASKORI, BERE LAN-SARI

PREMITIK IRTETZEKO BIDEA SORTUKO DIEGU.

Laguntza ezin obeak, etekin eta irabazirik aundienak eta illeroko sari ederrak eskeintzen ditugu.

Gure landolak erri auetan idikiak dauzkagu:

Mondragoi

Aretxabaleta

Elorrio

Barakaldo

Ondarroa

Andoain

Plazentzi-Soraluze-

Oñati

Ormaiztegi

Beasain

Gernika

Zumarraga

Elgoibar

Markiña

Bergara

Altsasua

Eibar

Tolosa

Pasai San Pedro

Errenderi

Gazteiz

Bilbo

Legazpia

Irun

Durango

Amorebieta

Azpeitia

Ernani

Zarautz

Sestao

GIZONAK ETA GIZARTEA

DIRU DESBALIATZEA TA AURRERABIDEA

G. ANSOLA

Diruaren desbaliatze ofizialak berak baño garrantzi aundiago dute, erabaki orrekin batera artzen diran neurriek. Medikuek konparazio egokiak jarriko lituzke ekonomiaren gaxoaldi au adierazteko. Gizona ez da gaxotzen medikuak gaitza daukala esaten diotenean. Estatu bateko dirua ere, berdin, ofizialki desbaliatu baño len, desbaliatua dago. Au da, nazioen arteko ordainketa balantzan, estatu batek bere zorak aunditzen ikusten ditunean, seiñalea ekonomiaren osasuna erdipurdi dabillela.

Gaitz kronikoaren sendabidea garrantzia izan oida, erabaki bortitza eskatzen du, bizimodua alda bearra, errejimena zintzo kunplitzea, lagunarteak uztea, itz batean norberaren ukatzea, familiaren onagatik. Alabañan sarritan drogaren lasaibidea aukeratzen da, sendabidea gogortxua dalata. Gorputzaren kemenak, ordea, bide artatik, aultzen dijoaz, lan gogorrik ezin-gu du egin eta bizitza bera ere lagurtzenagotzen dijakio.

Ekonomiaren gaitzak eta okerrak nundik sortzen diran ulertzeko, printzipio garbia ezarri ditek: nazio batek, dituan jende, lur eta kapitalekin, produzitu ahal dezeken baño geiago eraman nai baldin badute, bai familiak, bai Estaduak, bai inbersiñoak eta bai exportazioak, nunbaitetik ler bear du ekonomia orrek; eta lenen lertzen dana, prezioen sistema izaten da, ots, gauza batzuen prezioak gora egiten dute beste gauza batzuenak baño geiago. Prezioen ailtxatze desberdin onek gizarteko talde eta klaseen burruka minberatzen du, eta bestalde, kanpoko ekonomia munduko merkatuetan konpetitzeko egoera okerragoan arkitzen dira barrengo ondasunak oro.

Desbaliatzeak exportazioak ugaritzen ditu, inportazioak gutxitu; sartzen diran turistak geiago dira; kanpotik ekarri bear diran gauzak garestiago iritzen zaizkigu. Orrela bada, desbaliatzeak barrengo produzioa bultzatzen du eta bide batez kostuak ailtxatzen diralako, batipat estranjerian erositako materia garestiagok dirala medio, diruaren gutxiagobaliatze onek inflazioaren zurrumbillora berriro erortzeko arriskuan ezartzen du ekonomia osoa. Onexegatik, beste erabaki pilla bat ateratzen da desbaliatzearen ondorenak mugatzeko: prezioak izoztu, zergak ailtxatu, kredituak moztu. Neurri guztiak egonomiari igikera eta moimentu patxarakoa agintzekoa asmatuak dira. Egun auetan atera diran erabakietan, bada, ordea erabaki bat analisis berezia eskatzen duana: lan sariak, jornalak, urte betean izoztuak goratu gabe egon bear dutela, alegia.

Urte betean langilleen jornalak, ezin dira goratu, aginduaren erazera. Neurri onen ondorenetatik bi bakarrik aitatuiko ditugu. Lehengoa, jornalak gelditzeak errenta nazionalaren banaketa desberdinaoioa dakar, ots, lantegi ugazabek eta kapitalistek mozkin eta irabazi aundiagoa jaso dezakete diru desbaliatze oni esker. Au gertatuko da, bai exportaziorako lana egiten duten lantegietan, baita ere, inportazioak gutxitzean, barrenean demanda geiago izango duten industrietan. Bigarregoa, esku lanaren prezioa geldi baldin badago, eta beste prezioak asko-gutxi gora egin, orduan industrietako nagusiek lantegiak eraberritzeko presarik ez dute izango. Naiago dute langille geiago artu, lan sari geiago ordaindu gabe, makiña, lanabesa eta tresna, berriak erosi baño. Au bera gertatu zaigu len ere gure probintzietan, batik-

bat Bizkaian eta ipuzkoan eta agirian dauzkagu eraki dizkiguten lantegiak. Zenbat dira kanpora begira, estranjeriako, Europako konpetentziari buruz-buru, kontra eta leia eginlezkaketenak? Oso gutxi. Arrazoiak zion «paleoteknikan gaudela» zionak. Bada, lanaren saria edo prezioa geldirik badago, berriz ere teknika eraberritzeko bearrik ez dute nabaituko. Azken illabete auetan entzuten zan, gure artean ere, produzioa zabaltzeko zer zan bidezkoena, makina berria ekarri ala esku lana ugariago makina zaharrraten enplegatu. Ikusten asita zeuden batzuek paleoteknika utzi eta neoteknikara beintzat urbiltzen saiatzera beartuak zeudela. Bildur naiz, salarioen jekaketa onek ez ote dituen geiegi bide plaunetik eta lasaitik bultzatuko. Gaurko irabazbide errazak laño lezake biarko, bai biarko, inork uste baño askarrago datorken, estualdia, leaketa, merkatu sailia eta es-tua.

Langilleak arrisku onen jabe egitea bearrezkoa da. Alde guztietatik kaltea dator. Gaur bere jor-nala eta eguneroko lan saria jelatuta, izoztuta, planto eginda gelditzen dan bitartean, besteen errentak, irabazpideetatik datozenak, gora egin ahal lezatekelako, eta langilleak atzeragotuak geldi. Biarko, aurkiko kaltea eta arriskua, industriak, kointura onetan, diru desbaliatzearen eta estabilizazio neurrien urte onetan, zaharrago, atzeratuago geldiko dir-elako, inportazioak garestiago izango diralako alde batetik, eta esku lana merkeago. Kanpoko ekipo tek-niko berriak, kanpoan geldituko diran bildur naiz; baita ere gure lantegiek kalifikazioak gabeko esku lanez beteko ote diren.

Zuzenbidea eta aurrerabidea alkargana datoz, emen ere. Errenta nazionalaren banaketa zuzenak eskatzen du, langilleen lan sariak, gutxienez beste errenta motak goratzen diran aña jasotzea. Aurrerabideak eskatzen du inbersiñoak eta produzio berriak ez ditezela, jornal jelatuak kostutzat ezarrita, kalku-latuak izan. Berriz ere, bestela, eraiki bear ez liran lantegi desegokiak ailtxatuko dizkigute; iraute-rik merezi ez duten tallerrak zabalik iraungo dute.

Edozein ekonomia kontu aundiz erabilli bear di-tu urri eta eskas diran lan, lur eta ekipo teknikuak. Erabakiak momentuko irabaziarri begira bakarrik ar-tzen baldin badira, gero, aurki, kointura aldatzen danean, konpetentzia estutzen danean, lurra jota gel-ditzeko arrisku bizia dute. Ikasbide au ikasteko urte egokiak izan dira, bada, azken urte biok!

Alare ez uste geiegi izan. Irabazbide errazaren tentaldia deusezteko bide bakarra dago. Lan sari al-tuak, Europako malla ingurukoak, ordaintzera beartu inbersiño bat egiteko asmoa duen oro. Bai, lan sa-riak planto eginda baldin badaude, jornalak jelatu-ta, edozein makiña eta ekipo atzeratu sartuko dizki-gute lantegietan. Teknikaberri aroan gaude eta, nai ta ez, etorkizunak lenbaitlen teknikazahar aroa uzte-ra beartzen gaitu.

Dilema gogorraren aurrean aurkitzen gera. Alde batetik jornalak urte beteko izozten ditun agindu zo-rrotza. Bestaldetik zuzenbidearen eta aurrerabidearen galdekizun larriak. Etsaitasun ori ezeztera jaiki-ko diren jokaerak, datozten asteetan azaldu zaiz-ki-gu.

DIRUAK BALORE BERDIÑA AL DU?

Sal-erosketako ministroak ala esan zuan pezeta beeratua izan za-la aditzera eman zuanean. Eta be-re arrazoi-bidea au izan zan: peze-tari, indarra ta balorea prezioen igoerak bakarrik kendu lezaioke eta prezioak gaurko mallan eusteko erabaki sendoa arturik gaude.

Ekonomi-jakintzan diru-balorea beeratzeak prezioen igoera ekartzen du burura segituan. Alde batetik, dirua beeratzen danean prezioak igota daudelako (gutxi edo geiago) eta, bestetik, dirua jexten danean, prezioeri eusterik ez dagolako luza-roan beintzat.

Espani'n azken urte auetan, pre-zioak asko igo zirala guztiak ondo-egi dakigun gauza da. Bizitza-kos-teak señaletzat artzen ba-ditugu, gauza garbia da. 1958'go urtea neu-rritatzat artuta, aurtengo garagarrille-ko prezioak aurtzek ziran: Alema-ni'n %'ko 24 gorago, U.S.A.'n %'ko 15. Inglaterra'n %'ko 29 eta Es-pañi'n %'ko 73'4. Dato auk Estad-uak berak emandakuak dira ta be-rez ere naiko esan-naia dutenak. In-glterra'ren konformidadean doble eta geiago. Eskerrak kanpoko zo-rrak turismoak eta an dabiltan lan-gilleen jornalak ordaintzen dituzte-la. Ikusten danez, berez ere naiko goratuak zeudela esan bear.

Ta gerora begira zer? Gobernuaren naia garbi azaldu da eta eraba-ki zorrotzak artu dituzte: urte be-taan bizitza-kosteak eta sail ontako prezioak "izoztuak" geldituko dira. Baña zoritxarrez nai izatea ez da naikoa gai onetan. Kanjotik dato-zen gauzen prezioak igorik arkitzen dira pezeta beeratzeakin batera. Eta kanpotik datozen gaiak inportantzi aundia daukate. (Ikus alboan). Itz gutxitan, 140 milla milloien zorra kanpoko sal-erosketa orretan. Baño oraingo kontuetan 20 milla milloi geiago. Ta jakiña, prezioak igotze-rik ezpadago, milla milloi oiek Es-taduak ordaindu bearko ditu. Ain zuzen, Gobernuak ordainketa onta-ko 5.300 milloi izendatu ditu. Ori bai, bizitza-kostean sartzen diran gaien prezioeri eusteko batez ere. Alare ez dakigu naikoa izango dan janari, jantzi, azukre, kafe t.a.'rren prezioeri eusteko, naiz-ta goguan izan etxeratzeak gutxitu ta kanpo-ratzeak geituko dirala debaluazio-ari esker. Ta, batez ere, denborare-kin bizitza-kosteaz aparteko gaien prezioak bizitza-kostean ere sartuko dira dudarik gabe.

Gobernuaren jokera garbi ikus-ten da. Prezioeri eutsi langilleak jor-nal aundiagoak eskatu ez ditzaten. Izan ere prezioak eta jornalak go-raka asiko balira laisterketa batean, debaluazioaren alderdi onak azkar

aztuko lirake. Orrengatik beeratze baten alderdi onak ez dira beriala ikusten. Sei illabete bear dirala esan oi da. Oraingoan ortan utzi dezagun.

Dana-dala, prezio oiek "puska" bat igota daude eta, batez ere, lu-zarora eusterik ez dago. Eta jakiña da igoera ori zeñei zaion kaltega-rr: errenta jakiñekoeri, au da, errentetatik ta pentsioetatik bizi di-ranei —zarrak eta ezinduak asko-tan, bigarregoa zer esanik ez ta baita bigarregoa ere sarritan; mo-bimentu zailleko jornalekoeri, batez ere geiegi diran edo lan gutxi du-ten langille-taldeeri; eta, azkenik, diru-prestatetak egin ta artzeko dauden guzteri. Zoritxarrez, prezio-igotzeak kalterik geiena auleri, bea-tsueri, bakarrik dabiltzanei, inda-rrik ez dutenei ekartzen die. Eta au penagarri da beti, sozial-koste bat errezegei aztutzen dana.

Gobernuaren erabakiak garbi daude bizitza-kosteko prezioak eta jornalak "izoztu" urte osorako. Era-baki onen aurrean galdera bat sor-tzen zaigu: gaur-gauzkoz jornalak eta prezioak konformidade justuan al daude? eta galderakin batera bil-dur bat: berriz ere jornalak ez ote diran errezege ta geiago "izoztuak" izango prezioak baño.

ANDONI LEKUONA

OKER-ZU- ZENTZEA

Azkeneko «Gizonak eta Gi-zartea» orria emakumearen ego-erari begira egiña zegoen. Bertan Maria Antonio Arzelus'en arti-kulua izenburu au zeraman: «La mujer es un ser humano». Ain zuzen atera-berri dan liburu ba-ten izen-burua. Zoritxarrez, li-buru onen xetasunak falta zi-ran. Okerrak zuzenduaz emen dijoazkizute:

«La mujer es un ser humano», Martinez Pujana, Ana Maria, Edit. ETHOS, apart. 42-Irun, 100 orrialde, preziorik gabea, 1967.

Emakumeetaz editorial berean, Indira saillean, beste zenbait izen: «Mujer y tiempo libre», Azurza, Maria Juana, 32 orrial-de, 10 ptas. 1966.

«Madres e hijas 1980», Sarto-rio, Maria Dolores, 32 orrialde, 10 pta., 1967.

«Organizaciones Internaciona-les Femeninas», Santa Eulalia Mary, 32 orrialde, 10 ptas., 1967.

BIZKAI'KO AURREZKI KUTXA'K, bai Bilbo'n eta bai Bizkal guzian egundoko lana darabil mesedeko, glzarteko ta jakintzako sailletan eta osasun bidetan ere alegifilik aundienak burutu ditu.

Zure diru aurreratuarentzat
CAJA DE AHORROS VIZCAINA etxea dezu onena.
Etxe Nagusia: Pl. España, Bilbao.—Urrut. 24.36.00

Amar Etxe morroi Bilbo'n
60 Etxe morroi Bizkal'ko erririk Nagusienetan.
Madrilleko Etxea: I.C.C.A., Alcalá, 27.—Urrutizkifia 2.21.49.95.

La CAJA DE AHORROS VIZCAINA realiza en Bilbao y la Provincia la más extensa obra benéfico-social y cultural y la más eficaz entre las sanitarias.

Para sus ahorros, la

CAJA DE AHORROS VIZCAINA

Oficinas Centrales: Plaza de España, Bilbao
Teléfono 24.36.00 (varias líneas)

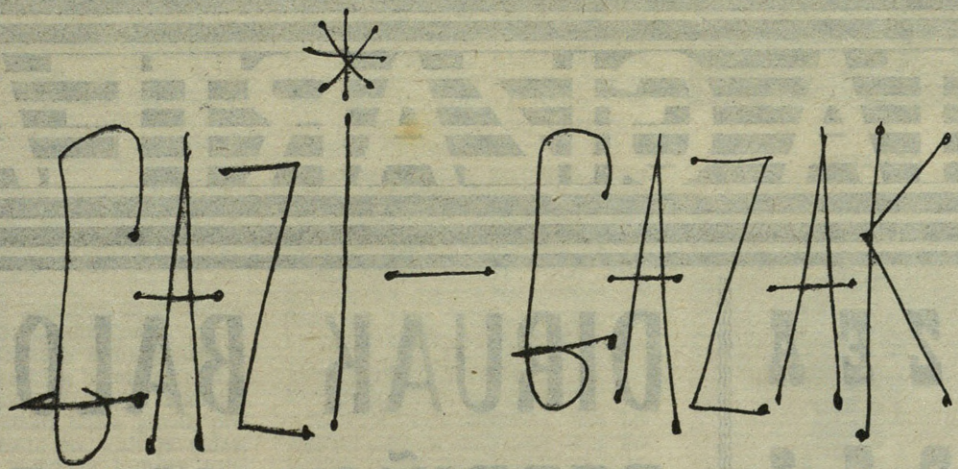
10 Agencias urbanas. — 60 Agencias y Sucursales en los pueblos más importantes de la Provincia.
Agencia en Madrid: I.C.C.A., Alcalá, 27. — Teléfono 2.21.49.95

1966'go artu-emanak

(Milla pezetaka)

	Kanporatuak	etxeratuak	aldia
1.—Janariak, edariak, tabakuak	32.685.131	34.763.227	—2.078.096
2.—Mineral errekiñ ta lubrikanteak	3.364.541	20.678.877	—17.314.336
3.—Lenengo gaiak (Lubrikanteak ez), ganadu ta zuaitz olioak	4.094.816	35.499.213	—31.404.397
4.—Landutako artikuluak	35.067.993	123.409.628	—88.341.635
DANERA	75.212.481	214.350.945	—139.138.564

Etxandiko Kusto yardunean egoan bere illoba Iñaki ta Yo-su'gaz.

Bata "Ekumenikas" edo dana dalako ori ikasten dabil, eta bestea eztaikit zer arrayo dan, baña "Tranpak" ikasten edoze-lan be.

Gazteok diñoe, gaurko egu-netan bizitza errezago dala len-goetan baño. Ara naiz orra yoa-teko, gaur tramankalu asko di-rala, Lenago barriz, ez "abio-rik" ez olangorik.

¡Mutil ona yari zan ori en-tzutean gure Kusto!

Kesukristo gure Yaunaren egu-netan be, egazkiñak bazirala, ta ainbat buruko-min ekarriak gañera. Zuen yakituria ta uz-kerri bardin dozak!

"Abioirik"izan ez da... ¿Zelan deabru zoon ba, Kerasalen'go buruzagia Pontzio Pilotop

Yarza'tar Erramon'ena dozu izkirimiri ori, FIRESTONE'ko olatik bialdua. Ezta lenengoa ta ezta izango azkena, ango ira-kurleak izkirimiri zale ikaraga-riak ei dira.ta. ¡Bialdu muti-lak gauza alayak, beti negarrez be ez gozak egongo-tao

— o o o —

Au barriz Golkoetxea'tar Ke-pak bialdu daust Galdakano'tik: Emeterio'ri erakutsi ba'eutsen be, zuek ene gurasuok ez egio-zue erakutsi zeuon umieri txi-xa egiten sukaldeko arrian, ur-otsaren laguntasunakin.

Ara zer yazo yakon Emete-rio'ri mutil andi egin da gero. Bayolan erromeritik etxerantz fifierifi tristu soñuan. Bide er-

di inguruan dagon iturrira eldu zanean, onen darioaren otsa en-tzunik, txixalarria nabaitu eban da asi zan orretan.

¡Axe zan txixa egitea! Txixa-zaparrada luzetxo eritron ba-ña antxe egoan geldi, bere txi-xa-zaparradearen otsa noiz amaituko.

Ordubeteterdiren buruan, ollar baten kukurrukua entzu-nik konturatu zan, berak en-tzuten eban darioaren otsa etza-la bere txixarena, iturriarena baño. Gizonan ganorea! Kontu-ratu ezipalitza, antxe agortuko zan gizajoa!

— o o o —

BALENDIN - GAUTEGIZ ARTEAGA

Or doa zure izkirimiria:

"Olerkaria erdi amesetan itxartu zan gaberdian. ¡Axe olerkia buruan erabillana! "Musa" ikaragarriak argitu eban.

"Eret! auxe etxoat ba galdu bear" esan eban berekautan, eta paper zuri bat artuta... illun-petan leiorea yozan zan olerki ori idaztera, aztu ezekion.

¡Auxe dok argitasuna izan do dana! Olerki onekin arrituko yuadaz baztarrak —iñoan—

Amaitu ebanean barriz sartu zan olan, olerki izugarri orrek emotson kilikeaz.

Eguna argitu zanean, bere la-na irakurtzeko egarri yaki zan oetik; artu eban papera ta... am ezegoan olerkiaren lorratzik be,

"Zelan daitekek baña? "Museak" ekarri ta "Museak" eruan ete yaustak ba?"

Artu eban erabili zun lapitza

ta orduantxe konturatu zan, ak ez eukola puntarik. Ikatzik ba-ko arkatzak in yardun zan idaz-ten.

Olerkaria olerki bage lotu zan. Ta gu be bai, Tamala.

Ori olan ba'zan, fartu daite-la kalabazan"

Baña zeñen kalabazan? —di-ñot nik— Olerkariarenean? Ur-ten ez bazan, barruan euko dau ondiño. Bitartean xegi zuok, neri izkirimiriak bialtzen, kelak atara bear yuaguz-da! Eskerre-kasko.

— o o o —

ELIXABETE-DURANGO

Nik ez neban esan alakorik. Yantzitekotan, atxuritarren pra-kekin trukunago egongo lra-kela emakumeak, erdoi-kolore-koakin baño.

Zuk, diñozunez, 75 killo ba-dozuz, etxatzu komeni gize-nez-koen prakarik, ipur-laurdenak geiegi arrotu eztaitezan. "Fa-ja" on batekin mamiñak estu-ta, goneakin obeto egongo za-ra. Eztiñotzut destañez, aulko onez baño.

— o o o —

Mutikoak aitari:

—Ba al dakizu, irakasleak zer esan dauskun? Aprika alde-ko Erri batzuetan, senar-gayak ezabela ezagutu izaten bere emazte izango dana ezkon-or-durarte. Gauza bakana, ezta?

—Seme; Aprikan bakarrik ez dozak yazoten gauz orreik.

ABELETXE

OTO TA POTOTO

PROMES...?

"Askok egiten dio San Antonio'ri, egun batian juanda bestian etorri..."

Orrela abesten diote San Antonio'ri Bizkai aldetik Urkiola'ra bidean.

Beia lanparoiakin iltzeko zorian zeukatela, egin dute Oto'k eta bere emazteak Urkiola'n San Antonio ikustera joateko promesa.

Juan ziran.

Kandelak erre zituzten aldara aurrean.

Sakristauen etxian jan da ol ere bai.

Bigarren egunean (kanta zarrak dion bezela) itzuli ziran etxeruntz. Bidean zetoztela, euria goien beran. Nun euren gorputzak eskutatzetik ez, denbora galtzeko aztirik ere ez, ta aurrera dijoaz...

Emazteak lurrerañoko gona beltza zekarren soñean.

Atzetik jaso ta bere burua estali zuan gona orrekin.

Badijoaz bideetan zear euriakin batera.

—"Oto, irabazian goaz".

—"Irabazian?"

Au esanaz begirutzen andrearen atzeko aldera.

—"Bai, gizon! Euri ederra, mardula... artuentzako oberik eziñal".

"Bai, bai..."

Mañari'ko tabernan Pototo ta Jerontzio atarian zeuden euriari begira.

—"Egun on, jaunak", dio Oto'k tabernara begiratu gabe.

—"Egun on ta ondo obillil".

—"Agur, agur", erantzuten die Andre Joxepak.

Baño gure bikotea taberna paretik aurrera pasa ziran, Pototo ta Jerontzion algarak eta parreak Anboto'ko sorginak ere entzungo zituari.

Oto tomatea baño gorriko zijoan.

Emazteak diotza:

—"Pototo erotu egin zaigu. Ori alda parre egiteko modua, ala?"

Aurrerago zijoatzela, baserritar andretxoak zetozten Durango'tik etxe-ra, asto gañetan, esnea ta barazkiak saldu ondoren.

—"Egun on!" Zion Oto'ren emazteak.

—"Egun on, Yainkoak emon", erantzuna.

Baño Andre Joxepa euren paretik pasatzean, asten dira parrez. Ba-tzuek alopean. Besteak ortzetik kanpora.

—"Gaur jendia erotuta dabil Zergatik ainbeste parre? Tximiñoa aulaukagu arpegian ala?". Ziarduan emazteak.

—"Tximiñoriñ ez baña..."

—"Zer baña, gero?"

—"Zera... gona oiek..."

—"Zer dute nere gonok? Burua estaltzeko bear ditut!"

—"Bai, burua estaltzea ondo dago baña ortarako ez da bearezkoa ipurdia erakustea..."

—"Enel Zer diozu?"

—"Ipurdia bistan daramazula, barruko gona ere bururaño jaso de-zu ta..."

—"Au lotzaa...! Baña gizonaaa...! Zergatik ez didazu lenago esan!"

—"Nik usten nuan promes egintzen duala..."

ANES LAZKAU'ko

ETXEKO-ANDRE: IRAUN ARAZI ZURE
ARROPEI ONOKO JABOI ONEIN:

JABON LAGARTO

Zure garbiketa makinaz egiten ba'dezu

ATOMIZADO LAGARTO — jabolak erabillil beti

Eskuz ba'zabiltz, LAGARTO — jabolak bear dezu erosi

JABON LAGARTO, garbiketarako jabolak bakar

Etxeko-andrearentzat nerkerik egokiena,

¡JABON LAGARTO!

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira ganadu on, indartsuak, Eta nora po jakin bear du baserritar burutsuak, Berebiziko aragi pillak; gañera esne putzuak, Oiek gustak berekin ditu Fanderia'ko pentsuak.

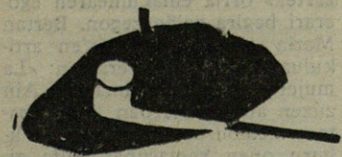
FANDERIA

ERRETERI

Landola-erramintak. Lan-tresna guzietarikoak. Galtzalru kalibratuak. Leunketa gaiak.

F ERRETERIA U NZETA

EIBAR. Apartado 18. Ibarrezcruz, 14
Urrutizkiña 71.000

Antzekoak LE.

Arki bearreko lau izkidun Itzak, lenengoa dute aldakorra.

Oek beren kideko:

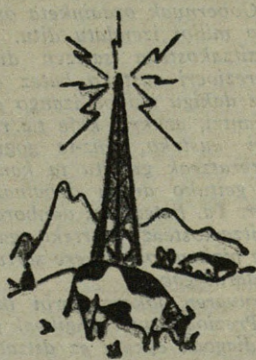
- 1) Oianeko, mendiko.
- 2) Zaparrada, eraso.
- 3) Lokabe, nasai.
- 4) Kai, Itxas-gordeleku.
- 5) Esaten du, dio.

AGERPENA

BASA, JASA, ASA,
NASA, DASA.

Baserriaren alde
EUSKAL ETA ERDAL

Caja de Ahorros

Municipal de San Sebastián

Banen baneko aziyak
Ongarri ta abonoak
Belar Zuloak

Erosi edo berritzeko diru
aurreratzea

Baserri, lur-tresnak ta abar

Torelavega'ko Perla joan
etorriak.

ERLOJU TA BITXITEGIA

Eduardo Chopetia

Getaria, 10 Urrut. 17751 Etxekoa 22700

DONOSTIA

MUEBLES

URRETAVIZCAYA

1920'an sortutako etxea

ERREDIZAK - EDERGALLUAK

EGIN - GAIK eta AURRE - KONTUAK

POSTAS, 46

GAZTEIZ (Vitoria)

GURE LIBURUAK

Emilio Esparza-De Toponimia navarra-Las Cinco Villas de la Montaña de Navarra. NAFAR MENDIKO BOST IRIAK.

Eun da ogei ta zazpi orrialdedun idazlan batetik artua da berezia degu berau. Principe de Viana aldizkaritik artua da guzia. Espartza jaunak or eskeintzen digu Aranaz, Bera, Etxalar, Lesaka ta Igantzi'ko etxe, basarri, alderdi ta abarretan bildutako toki-izenak.

Ortarako agiri asko arakatu bear izan ditu, 1366'garren urtetik gaur artekoak. Erri oietako agindu, lege berezi, kontu, zerga, izen-zerrenda, auzi ta abar... 52 guzira. Ortik gorra datoz, 1956'garrenetik 1963'garreneraño erri oietan bildu dituan itzak.

Bildutako guzia, letren zerrendatan jarri du, bere alegin aundian. Lan bikaina auxe ta bere eñean.

onelako lanen eredu. Ai alako asko ba'lira Naparroa'ko beste lurretan ere.

Pres aundiko lana da auxe, euskera oraindik galdu eztan errietan egitekoa. Orrez gainera, bai Zangoza aldean eta bai Lizarra'tik Erribera alderainoko lurretan, euskerazko toki-izen asko ta asko dago, biltzeko zai. Biltzaille azkarrak komeñi eze.

Espartza jaunak bere lan ontan oso txalogarri da; goragarri baita Aita Moret'ek dionez "Patria Vasconum lingua" (Euskal-aberriko izkuntza) arretaz eta maitasunez miltzea.

ALDIZKARIAK

MUNIBE-Aldizkari onen 1967'go 1-2'garren liburuxkak batean bilduak datoz. Gipuzkoa'ko Aurrezki-Kutxa'ren babes eta laguntzapean egiña da. Lan ederrak dakartzki. Lenbizi, Euskalerriko egaztien ikasaldia, Alfredo Nova'ek idatzia. Urrengo Lezetxiki'ko aitzuloko lurazterketa. Jose Maria Merino'k, arrizko esku-tresnak darabizki ikasteko. Jesus Eloze'gi'k ere ba-du beste ikasgai asko.

Ezta errez emen luze oietzaz itzegitea. Aldizkari au, bere maila goian, lanik bikaina egiten ari da gure urtean. Talde onek, Arantzadi zanaren lana jator luzatzen eta osatzen du Euskalerrian.

DANTZARI-Euskaldunok, mutilak gera euskerari illetak egiten.

Au joan dekl Gureak egin dik! Euskera koittaul... Ta beste onelako erresponsoak noiz-nai irakurtzen ditugu.

Baina aitortu bearra dago: gaur egundoko esnaera ederra ta piztue-ra pozgarria du euskerak alde askotatik. Eta bat, aldizkari edo erre-bisten aldetik.

Emen det bat. DANTZARI ize-nekoa. Iru illabeteik bein agertzen da ta bai prantzesez, bai gazteleraz, bai euskeraz, lan ugari dakar. Irudi bizieta azaltzen ditu gure Dantzari-Taldeak. Azalean datoz Begoña'ko GAZTEDE taldekoak zutik eta lerdin; eta aien azpian, Deusto'ko La Salleko BIOTZ-ALAI taldekoak.

Dantza-Leiaketak ere ta aietan eskeintzen diran Sariak or datoz. Euskera ikasteko ikasaldiak ere ba-dakartzki. Onela 20 orrialdetan jakin-garri ugari ematen digu aldizkari onek. Legarralde Paul da aldizkariaren zuzendaria ta bere zabaltzailleak: Bayonne, 14, rue des Cordeliers etxepean dituzu. Ara eskatu nai duanak.

BASERRIA-Ona emen beste euskal-aldizkari bat. Bizka'ko Caja de Ahorros'ek zabaltzen du ta guzia euskeraz dator. Orain arte, Caja de Ahorros esateko, AURREZKI KUTXA erabili izan degu euskeraz. Baina bizkaitarrok aldizkari ontan: BIZKAI ERASKETXEA deitzen diote erderazko Caja de Ahorros'i. Beraz ba-dakizu zer esan nai duten itz oiek.

Ainbeste urtetako ajolagabekeria

urtzen ari zaigu euskaldunoi ta gure dirudunak ere konturatzan ari dira ontaz: euskaldunoi euskeraz sartu bear zaizkigula erakutsiok.

Ia, ba, bein betiko esnatzen eta pizkortzen geran, sortzen diran eus-

kal-aldizkariak ezagutu ta gure negarrak amets ederretan biurtzeko. Ezta guzia galdu. Landare berriak ba-datoz gure sailak landu ta euskal-baratzea zabaltzeko.

MIATZAILLE

Kontu emen!

Euki gogoan!

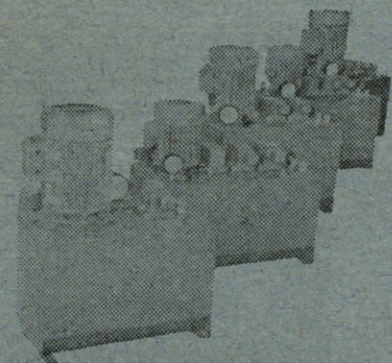
Adiskide ta etxejoaunok!

Zuen emazteentzako esku-erakutsirik onena. Zuen sukalderako apaingarri

Eltze azkarra. Asadora-Freidora RADAR. Erre ta priijitzeko ankerakoa SUPERCACEROLA A PRESION «RADAR» Juegos Espátulas y Juego Cubierto «RADAR» LANTEGIA-INDUSTRIAS RADAR ESKORIATZA (Guipúzcoa).

OLIO-UREZKO ERAIKINAK
Grupos de accionamiento
oleo-hidráulicos

OLIO-INDAR SAILLA
Departamento
HIDRAULICO

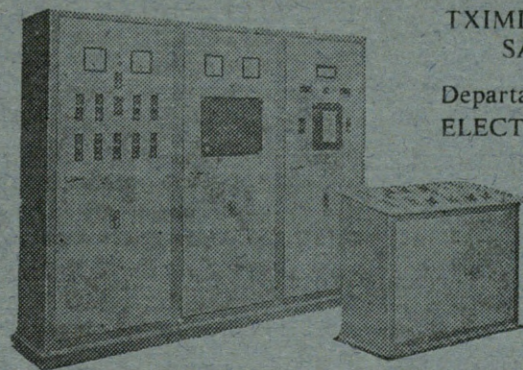
GARBE-LAHMEYER.
WUPPERTAL-
ALEMANIA'ko
etxearen banaketa ta tek-
nika laguntza

Goimendi - Automatismo

AUTOMATISMO

DONOSTIA (HERRERA)
Lantegi ta landolak: Jolastokieta
Urrut. 5.3840 (3 linea) ta 51860
ERAKUSKETA: P.º de Colón. 3-bis.
Urrut. 23456

TXIMIST-INDAR
SAILLA

Departamento
ELECTRICIDAD

LANERAKO, BANAKETARAKO TA AGINTZEKO
TRESNAGINTZA

Aparatos de maniobra, distribución y control.

GURELESA

GIPUZKOA'KO TA NAPARROA'KO ESNE ONENAKIN
GERTUTAKO ESNEKIAK: ESNE PASTERIZATUA, ES-
NE SOILLA, ESNE-AUTSA, ESNE-GAINA, GURINA TA
ABAR. - EGUNDO EGUNEAN, LURBIRA OSOKO ERRI
AURRERATU GUZIETAN, ONELAKO ESNE TA ESNE-
KIAK BAKARRIK ERABILTZEN DIRA

GURELESA

Azaroko arpide sariak

Arpide berriak geien ekartzen dizkigutenei sariak emateko epea bete da. LENENGO SARIA lauk irabazi dute:

J. J. I., Pasai'koak: amalau arpidedun berri.

Jose Egaña, Lasarte'koak: sei arpidedun berri.

Miren Itziar Usandizaga, Asteasu'koak: bost arpide berri.

Lenengoak bi bosteko ekarri dizkigu, ta orregatik bi sari irabazi di-tu. Beste batek lau arpidedun arki ditu. Beraz, bat geiago bear zuan bosteko saria irabazteko. Eta beste iruk, iruna arpide iritxi dituzte.

BIGARREN SARIA, bik irabazi dute:

Gipuzkoa, Laurdi ta Erbestetan geien inguratu ditua: J. J. I., Pa-saikoa izan da.

Bizkaita Araba'n arpidedun geien iritxi ditua: Miren Itziar Usan-dizaga izan da.

Naparroa, Be-Naparro ta Zuberoa'n, utsik gelditu da saria.

OARRA-Illabete onen lenengo egunetik asi da bigarren saria ira-bazteko epea.

Lensarira iritxi ez diranen arpidedunak oraingo sari ontan sartzen dira. Beraz, len lau, naiz iru, naiz gutxiago iritxi dituztenen arpidedunak oraingo illabeteko saritarako kontatzen dira.

Arpidedun berriak ugaltzen

Illabete bat geiago igaro da ta egunero ta astero, gure arpidedunak geitzen ari dira. Illabete ontan, 69 arpidedun berri etorri zaizkigu.

Gure lagunen alegiñak bere ondoren ona dakar asterokoa zuentzat geroago ta obeto atera dedin.

Jarra, beraz, onelaxe zuen alegiña geitzen, ZERUKO ARGIA, aldiz-kari bizia, ederra ta bikaina atera dedin kalera astetik atera.

BI ALDIZ ONA

BIOTER'EK babestua

VELCIA, S. A.

Pentsugille:

TUDELA'n: Apartado 51.

Urrut. 820.812 ta 820.816

NANCLARES (Araba):

Carretera General Vitoria-Miranda
Km. 12 - Urrut. 6

TRANSPORTES

azkar

ERAMAN - EKARRIRAKO KAMIOI AUNDIAK

Donost'i'k egunero:

Bartzelona, Zaragoza, Valentzi, Madrid, Oviedo,
Gijon, Iruña, Bilbo eta Gaztelz'era.

Astean iru aldiz:

Sevilla, Lugo, Coruña, Orense eta Vigo'ra.

Eustasio Amilibia, 13 ta 14 - DONOSTIA

Tefnoak.: 25.457 eta 26.987

FUNCOR, S.C.I.

Benetako baserritarak bear ditutzen MAKINAK:

BIRRINTZALLE - ERROTA - NAASTALE
ZERRA - URAGA - URASKA

Europa'ko aurreraldeuni'k onenak, amengo
nekazarienzat

ADI TA OROI EZAZU

FUNCOR

AZKAR BEZIN ONDO

ELORRIO

Vizcaya 114

ERAMAN - EKARRI'rako

AGENCIA

Transportes ALE

EUSKAL IRRATSAIOAK

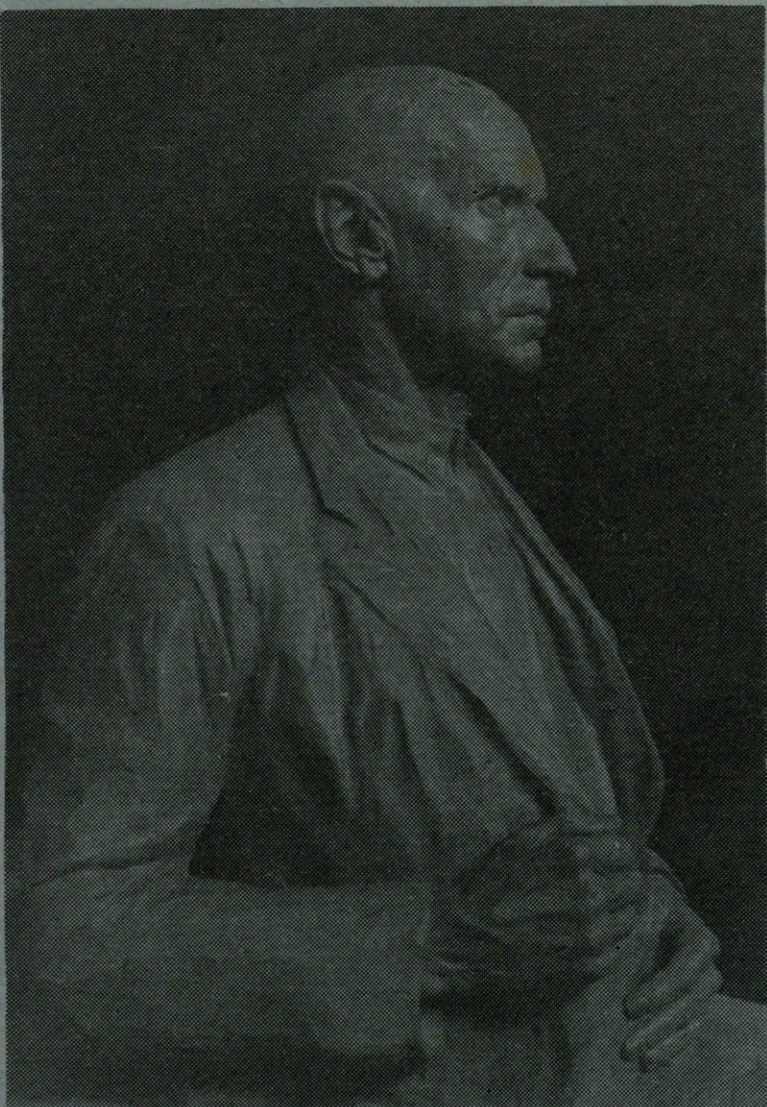
ERRI GUZTIRAKO

Iparaguirre, 8 - DONOSTIA

ONDO BADABILL
Otsein DA

Karlos Elgezua-ren «Enbeita bertsolaria».

Karlos Elgezua irudigillea

Euskalerrak ez du izan bere denboran irudigille askorik. Gutxi oien arteko bat degu Karlos Elgezua Lasuen eibartarra. Eibarko erriak antolatuan "Exposición de Artistas Eibarreses" dalako erakusketa, asmoz, mende ontan joan zaizkigun eta nausitasunera eldu diranen omenez egiña da. Auen arteko Zuloaga eta Olabe il ziranetatik eta, beste zenbaiten artean, Elgezua bizi diranetatik.

Karlos Elgezua, erakusketa onetako irudigille bakarra (besteak, guztiak, pintoreak bai dira), eta bear bada Eibar'en ezagutu dugun bakarra, 1898-ko azaroaren 3'an jaio zan. Aurtzarotik etorren artera griñaturik. Bere doai bereziekin inor konturatzan ez zan denboran, mutikotxo bat zala, eskuratzen zituan paper guziak arkatzez orbantzen zituan. Orduan ziran dibuju eskoletara joaten zan bere gogoia obeto landu nairik, leenago Zuloaga ta Olabe joaten zidan bezala.

Koskonduz, irudigillea izan nai zuen eta ori aditzera eman zion bere aitari. Bere aita arotza zan, ebanisteria baten jabe zan zurgina eta ez zuen ongi ikusi semearen joera. Seme bakarra zanez, bere jarraile nai zuen zurgintzan. Ogibidezko errazoi augetatik, galzorian izan zuen irudigilletza.

Leenengoz aitarekin asi zan ebanista ikasten, baiña nolabait konpondu zan bere asmo aurrera erameteko. 16 urtekin lortu zuan Gazteiz'era joatea, zur-lanetan trebe ziranekin ikastaroak egiteko. Muebleak apaintzen zituenetako bat artu zuan maixu. Eguneko errial bat ordaintzen zuan, eta, trukez, egiten zituan zur-lanak beretzat. Oraindik ere gordetzen ditu orduan egindako lanak, asko maitatzen ditu orduango aurrerapenen oroiz eta batez ere artegintzarako izan zuen azketasun oroiz.

Bere zaletasunaren adigarria dugu bere soldaduzkako denbora ere. Bilbon eginzuen soldadutza, orduan izaten ziran kuotakoa zan, eta ordu asko libre izaten zuan, Artes y Oficios'ko eskolan sartu zan irudigille ikasle, Basterra maixutzat zuelarik. Ura izan zan irudigilletzako lehen asiera.

Eibarrera itzultzean jo-ta-ke asi zan, al zuan ordu libre guztietan, irudigontzan. 1928'an, Gipuzkoako aldundegiak eratutako artista berrientzako lehenbiziko saria irabazi zuan. Bere alderako aburu onak izan zituan eta Karlos orduan sentitu zan irudigille bezala nagusitua. Paris eta Erroma'ra joan zan museoak ikustera eta orduko eskolen berri jakitera, bere irudigintzari obekuntzak billatu nairik.

Geroztik zenbait erakusketa egin zituan, bertan Eibarren, Donostian eta Bilbon. Donostian azken erakusketa egin zuanean, Karlos Ribera'k egin zion kritika berezi bat, nun zion: "Elgezua ondo landutako artista da, bere ekintza lanaren jabe dana, eta egizko nortasunarena..."

Bere era, klasiku erakoa da; Greziako arte zaarra gustatzen zaio, eta baita errenazimentuko Migel Anjel eta Donatello; eta, gure mendean, Julio Antonio ta oraintxu il dan Vitorio Macho.

Azken urte aietan Gipuzkoako Astigarraga erritxoan bizi da. An du bere etxea eta bere langela.

Karlos'ek badu beste doai berezi bat ere: euskeltzaleasuna. Alkar ezagutuz eta adiskidetasun zintzo batera eramane guzuzen doaia dugu auxe. Arduratsua jarraitzen du Karlos'ek euskerari buruzko guztia.

Berakin izan ditudan solasetatik oartu nintzan bere lanik berezienak eta maitatuenak zeintzuk dituan: Atano III-gña., Zuloaga pintorea, bere aitaren erretratoa, Enbeita bertsolaria, Ziriako Agirre medikua, Orbea'ren erretratoa, Mendigoizalea eta Getaria'ko parrokiaren dagoan Kristoa.

Flores Kaperotxipi'k, bere Arte vasco liburuan zion, elbatar oni buruz zenbait laudorioren ondoan: "está empuñado en que todo lo que tenga que decir, lo diga sus esculturas". Baiña guk uste dugu orrela bear duela gorenazko artista batek, bere lanarekin mintza. Ta ez salerosle bezala irauli. Ezin badugu konprenitu edo ezin badugu baliatu, okerra ez dator egilleagandik. Berak, bere lana uzten digu, guk eta geroak juzgatzeko.

Elgezua, oso errealidade zale da, bere lanen bidez eman du barnetikako pentsaera ta sentiera, zintzotasunik garbientan. Au ez da ez unea eta ez lekua gaurko eraberriko bideekin konparazioa egiteko. Gaiñera, bera formalista izanarren, abegi ona egiten daki abstraktoari ere artearen esperientzi aldetik. Ongi iduritzen zaio bakoitzak bere barnetikako kezkatik dagokiona sortzea eta eskeintzea. Berak beretik eman duan bezala.

Karlos Elgezua zorientsu sentitzen da bere gogozko bidetik bizitza eskeini al izan duelako. Ta, ez da gutxi norperez zaletasuneko ogibidea ta bizi-bidea lortze au. Batez ere bide au edertasuna sortuaz jardutzea danean, gure irudigille onen bezala.

J. SAN MARTIN

ABESTI BARRIAK EUSKERAZ

Ondarrutar Argoitia anai-arrebak 90 konzierto eman dituzte ta beren lenengo dizkoa laster zabalduko da

Ondarru'n jayo ziran Irune ta Andoni Argoitia, ta an bizi dira Velarde kalean, 4s.

Urte t'erdi dira, euren kitarra ta bandurria artuta, Euskal Erri zabalean abestuten dabilatzala, ta ZERUKO ARGIA'ra-ko alkar-izketa bat euren eukitea interesantea izango dala iruditu yat.

—Zenbat nebarreba zarie?

—Gu biok, bakarrik.

—Urteak?

—Nik 16 —diñozku Andoni'k— ta nire arrebak 18.

—Zenbat bidar jo dozue jendearen aurrean urte t'erdi ontan?

—Ori gatx da esatea, ez dogu ezer apantau ta.

—Baña, gitxi gora bera?

—Imini egizu 90 konzierto.

Nik entzun dodaz abestuten Larrondo'n, Sondika'n eta Sopelana'n. Aurten, euskal jai askotan egon dira abeslari. Ez dogu oker idatziko esaten badogu 200.000 personatik gora izango dirala Argoitia nebarrebak abestuten entzun dabezanak. Baña jarraitu daigun gailerrak egiten.

—Zelako abestiak abestuten dozuez?

—Batzuk, euskal kutsukoak, emen sortutakoak, eta al dala, barriak edo gitxi ezagunak. Besteak, mundu zear fama artu dabenak, edo politak eta sentikorrak irudituten yakuzanak.

—Norik iminten dautzuez itzak?

—Dakizunez, guk euskeraz bakarrik abestuten dogu. Euskerazko itaak, batzuk Agustin Zubikarai'k iminten daukuz. Beste batzuk, beste adixkideren batzuk (Lurdes Iriondo'k eta abar). Azkenez, abesti askoren itzak guk, bion artean iminten doguz.

—Egin dozue diskorik?

—Egun batzuk barru zabalduko da egin daukuen lenengo.

—Zeintzuk abesti dagoz disko ortan?

—Diskoaren alde baten, iru

ritmodunak, dantzatuak al izateko: "Txoriburuak sokan" (erderaz "Marionetas en la cuerda"), "Gaurko gazteak" (italianoz "Cuore Mato") ta "Ames, ames" (ingelesez "Sealer"). Beste aldean: "Alarguna", Lurdes Iriondo'ren itzak eta Aita Otaño'ren musika, "Eperraren Kantata" euskal abestia ta "Maitasun Itzak" (katalanez "Paroles de Amor", Joan Manuel Serrat'ena).

Nik orain emen puntu ta apart egin neike, baña, ta parkatu Irune, zeozter geyago esan bear dot, "txoritxu" batek kontau daustana. Bearrezkoa dala esatea uste dot, zuen euskaltasuna bere lekuan iminteko.

Au da ba lengo baten kontau neustien jasorikoa.

Ondarru'ko plazan, igande arratsalde baten, kioskoan musika jotan eta gaztedia dantzan.

Ezkerretik eskubira: Andoni ta Irune Argoitia ta euren kaz, Txabi Billaberde, VOX dendako usaba ta «Soroak» taldeko zuzendaria.

—Len esan dogu 90 konzierto gitxi gora bera emon dozueza. Ia ta jakin gura genduke non izan diran.

—Orainarte, euskal jayetangeyena, errietan. Uri anditara ez gara joan. Gabon egunan (datorren illaren 24'an), Bilbo'n abestuko dogu lenengoz, Santiago Apostol teatroan.

Irune ta Andoni Argoitia'k musika asko dakie. Biak dira txistulari onak, eta tristua josten irakasten dabe ondarrutarra. Orrezaz gañera, Irune'k kitarrea ederto jotan dau, baita bandurria. Andoni'k, bandurria, klarineta ta armonikea. Mutillak, batxillerato 6'garren urtea ikasten dabil Gazteiz'eko Manuel Iradier Ikastolan.

Eta orain, Irune'ri galdera espezial bat.

—Nobiorik?

Irriparez erantzuten dauku:

—Ez. Ez nik eta ez Andoni'k.

Oneik dira Irune ta Andoni Argoitia. Euren itz egitea betetan dala atsegiñezkoa, ain dira alai ta jatorrak.

An egoan Irune, beste ondarrutar neskatilla batzukaz eta olako baten mutil bat urreratuten yake ta Irune'ri galdetu:

—Bailamosp

Irune'k bere inguruan egozan adixkideak, irriparez, galdetu eutsoen, euskeraz:

—Zer esangotsat ba?

Mutillaren arpegian beste espreziño bat nabaitu zan eta arin meskeari erantzuna urten baño len:

—Mesedez? —esan eutson irriparez.

Eta Irune'k, euskeraz entzutean, ez eban geyago dudarik euki.

Mutilla, txalapartari fama- tuak diran Artza anai gazteena zan, eta ordutik ona adixkide onak dira.

Irune ta Andoni Argoitia adixkideak: Jarraitu aurrera zuen abestiakaz. Olan euskerari lagunduten dautozue, ta euskeraren bidez, Euskal Erri'ri. Jarraitu olan, gure gaztediarentzat ejenplu ona izaten.

Xabier GEREÑO